

Yaşadıkça Eğitim

OCAK / ŞUBAT / MART 1990

SAYI: 10

3750 TL (KDV DAHİL)

Milli Eğitim Bakanı
Sayın Avni Akyol'un
Dergimize
"Yaygın Eğitim" ile
İlgili Açıklaması

■ Yetişkin Eğitiminin
Gerekliği

■ Gençlik ve Gelecek

■ Çocukların ve Gençlerin
Okuma Alışkanlıkları
Üzerine Bir Araştırma

■ Çocukta ve Ailede
Disiplini Sağlama ve
Sürdürme Yolları

■ Okulöncesi Eğitimi

■ Çocuk Yetiştirilmede
Eşlerin Görüş Ayrılıkları

EĞİTİM HİZMETİNDE

KÜLTÜR KOLEJİ İ L K
HAZIRLIK
LİSE

**ÖZEL
KÜLTÜR
İLKOKULU**

YENİ LONDRA ASFALTI,
HÜRRİYET CAD. NO: 1
ŞİRİNEVLER/İSTANBUL
TEL: 552 45 64-552 46 53
552 48 61

**ÖZEL
KÜLTÜR
LİSESİ**
HAZIRLIK OKULU

HAZNEDAR,
ŞEVKET DAĞ SOK. NO: 16
BAHÇELİEVLER/İST.
TEL: 554 66 51-584 17 13

**ÖZEL
KÜLTÜR
LİSESİ**

İNCİRLİ, YOLBAŞI SOK.
BAKIRKÖY/İSTANBUL
TEL: 583 97 36-583 86 19
583 64 17-561 26 63/64

YAYINCIDAN OKURA

Okulda geçirilen yıllarla sınırlı kalmayan ve geniş kitleleri hedef alan bir eğitimin gerekliliği, artık kaçınılmaz bir gerçektir. "Yaygın eğitim", "halk eğitimi", "yaşam boyu eğitim" adlarıyla bilinen bu eğitim ile tüm bireylerin, hemen her geçen gün giderek artan yeni bilgilerden, gereksinimleri ölçüsünde haberdar edilmeleri sağlanabilir. Böylece; bireylerin kendilerini geliştirmeleri, yeniliklere ayak uydurmaları çok daha kolay sağlanabilir. Ancak bu yaygın ve bilinçli bir çabayı gerektirmektedir.

Milli Eğitim Bakanlığı'nca, 15-19 Ocak 1990 tarihlerinde gerçekleştirilen 13. Milli Eğitim Şûrası'nın, sadece "yaygın eğitim" konusuna ayrılması, gerçekten umut verici çalışmaların hızlanmasını sağlamış; ayrıca yaygın eğitim seferberliği de başlatılmıştır. Ancak, özlenen düzeyde bir yaygın eğitimin gerçekleştirilebilmesi için herkese görev düşmektedir. Bireylerin kendilerini geliştirme konusunda çaba harcamaları, kurum ve kuruluşlarda yaygın eğitim ortamları hazırlamaları ve en önemlisi TRT ve basının konuya gereken önemi vermesiyle, yaygın eğitim konusunda özlenen noktalara çok daha rahat gelinebilir.

Esasen biz de ilk sayımızdan beri anne-babalara ve öğretmenlere yönelik, eğitim ağırlıklı yayınumuzla, yaygın eğitimin gerçekleştirilmesine katkıda bulunmaya çalışıyoruz.

Bu sayımızda, **Milli Eğitim Bakanı Sayın Avni Akyol** ile "yaygın eğitim" konusunda yaptığımız görüşmeyi sunuyoruz. Bu görüşmede Sayın Akyol'un, yaygın eğitime ayrılan 13. Milli Eğitim Şûrası ve sonuçları yanında, yaygın eğitim, özellikle ana-baba eğitimi konusunda Milli Eğitim Bakanlığının çalışmalarına ilişkin görüşlerini de bulabilirsiniz. Sayın Akyol'un, dergimizi çok yararlı bulduğunu ve beğendiğini belirtmesi, bizlere güç vermiştir. Bu nedenle kendisine, bir kez de bu sütundan teşekkür ediyoruz.

Saygılarımızla.

Sahibi Kültür Hizmetleri Ltd. Şti. Adına Fahrettin AKINGÜÇ	Redaksiyon ve Düzeltme Necla AKEL FEROĞLU	Baskı ve Cilt Hürriyet Ofset Matbaacılık ve Gazetecilik AŞ. Halkalı/İSTANBUL
Genel Yayın Koordinatörü Ömür CANDAŞ	Dizgi Önder KARÇIĞA	Yapım - Yönetim YA/BA YAYINLARI Eski Londra Asfaltı ,19 Şirinevler - İSTANBUL Tel : 551 52 03 - 551 52 04 Telex : KULT TR 22 667
Yazı İşleri Müdürü Bahar AKINGÜÇ	Pikaj Şefika KARÇIĞA	Abone Koşulları Yıllık (4 sayı) 15 000 TL Abone ücretleri için : Yapı Kredi Bankası Bakırköy Şubesi H. No: 2888 Yaşadıkça Eğitim veya Posta Çeki H. No: 475 009
Yayın Yönetmeni İlhami FINDIKÇI	Montaj Zafer UZUNTÜRK	
Yayın Yardımcısı Hamdi ERKUNT/Nur GÜNER	Kamera Sunay KUŞAKÇIOĞLU	
Teknik Yönetmen Kudret GÜVENÇ	Renk Ayrımı Eser Reprodüksiyon	
	Kapak Fotoğrafı Ahmet YİRMİBEŞ	

OKUYUCU MEKTUPLARI

Sayın Yaşadıkça Eğitim Yetkilileri,

Derginizi bir arkadaşım da gördüm ve beğendim. Anne-babalara yönelik derginize şimdiye kadar nasıl rastlayamadığıma da şaşırdım.

Yazılarınız arasında yer vermeniz çok istediğim bir konu var: Kolejlere hazırlık konusu. Bu konu, birçok yerde konuşulmasına ve yazılmasına karşılık, bir veli olarak, çocuğumu koleje hazırlarken ortaya çıkan sorunları nasıl çözeceğime, hemen hiçbir yerde bir yanıt bulamadım. Durmadan "Çocukları yarış atına çevirmeyin," deniliyor; ama bu nasıl olacak. Çocuklarımızı bu okullara hazırlamayalım mı? Çocuk, nasıl isterse öyle mi yapsın? Bu konudaki bilimsel görüşler nelerdir? Beni (ve sanıyorum benzer durumda olan birçok veli vardır) aydınlatırsanız sevinirim. Çalışmalarınızda başarı dilekleriyle.

Lale Altın (İstanbul)

Değerli Eğitimciler, Ben altı yıllık evli bir bayanım. Evliliğim süresince, eşimle hemen hiçbir konuda anlaşamadık diyebilirim. Ancak, her ne hikmetse bu birlikteliği yine de sürdürüyoruz. Derginizde anlaşamayan çiftlere ilişkin yazılara ise hiç rastlamadım. Konularınız arasında, uyumsuz çiftlere yani kötü giden evliliklere ilişkin yazılar olmayacak mı? Böyle evliliklerin çocukları ne denli etkilendiği düşünülecek olursa, konunun önemi sanırım ortaya çıkacaktır. Böyle konuları içeren yazılara da yer vermeniz temennisiyle başarılar diliyorum.

Filiz Akel (İstanbul)

Sayın Yetkili, 15 yıllık öğretmenim. Bu süre zarfında öğretmenlerle öğrenciler arasındaki iletişimin niteliği sürekli dikkatimi çekmiştir. İletişim gerçekten de önemli bir konu. Çünkü gözlemlerim sonunda, öğrencisiyle sağlıklı ilişkiler kuran öğretmenlerin,

konularında çok iyi olmasalar bile öğrencilerini kazandıklarını gördüm. Derginizde yetişkinlerle çocuklar arasındaki iletişim konularına daha çok yer verilseniz, sanıyorum oldukça yararlı olacaktır. Saygılarımla sunarım.

Ziya Alaçam (İstanbul)

Yaygın eğitime katkısı olan sayın yayıncılar, Derginizin değerli ve ulaştığı yerlerdeki etkinliği hiçbir şekilde tartışılmaz sanıyorum. Ancak, ilk birkaç sayınızda rastlamakla birlikte, şimdi, güzel yazılarınız içinde sağlık konuları artık hiç yok. Kanımca sağlık da eğitimin bir parçasıdır. Her sayınızda bir tane de olsa sağlıkla ilgili yazıya yer verirsiniz yararlı olacaktır. Sağlık ve başarılar dilerim.

Cemile Gül (Tekirdağ)

Sayın Yetkililer, Derginizi kurcalarken öncelikle, okuyucu mektupları köşesine bir göz atıyor, bir dahaki sayıda ise bunlara yanıt verecek yazılara yer verip vermediğinize bakıyorum. Üzülerək söyleyeyim ki, ergenlik ve gençlik çağlarına ilişkin yazıların yetersizliği sık sık vurgulanmakla birlikte, bunları karşılayacak yazılarınızın sayısının yine de artmadığını gördüm. Sözü edilen yaşlarda üç çocuğu olan bir baba olarak, bu konuyu bir kez daha düşüneneğinizi umuyorum. Başarı dilekleriyle.

Nazım Baskın (Balıkesir)

Sayın Yetkili, Öncelikle, yayınızdaki dolaylı sizi kutlamak isterim. Bir okuyucunuz olarak derginizden çok şey öğrendiğimi söyleyebilirim. Dergiye sabırsızlıkla bekliyorum. Ancak, derginizin hem üç ayda bir çıkması hem de geniş bir konu perspektifine sahip olması, bazı konulara çok az değinilmesine yol açıyor. Derginizin iki aylık hatta aylık çıkarılması sağlanamaz mı? Saygılarımla.

İhsan Güler (İstanbul)

Sayın Dergi Yetkilileri, İzmit'te bir dersanede çalışıyorum ve derginize aboneyim. Yakın çevremde dergiye elimde görenler çok beğeniyorlar ve abone olmak istiyorlar. Derginiz konusunda daha geniş bilgi edinmelerini sağlayacak bir tanıtım broşürünüz vb. varsa göndermenizi rica ediyoruz. Çalışmalarınızda başarılar dilerim.

Ped. Hatice Bayrakçı (İzmit)

Değerli Yayıncılar, İyi eğitim görmüş, iyi yerlere gelmiş bir çiftiz. Çocuklarımız dünyaya gelmeden önce çok iyi ana-baba olacağımızı zannediyorduk. Oysa, deyim yerindeyse "kazın ayağı hiç de öyle değil"miş. Şimdi ise çocuklarımızı iyi eğitelim derken oldukça sıkıntılı anlar yaşıyoruz. Gerçekte ne denli büyük strese girdiğimizi geç de olsa fark ettik. Ana-babaların, çocuklar söz konusu olduğunda nasıl bir stres yaşadıklarına ve çözümlerine ilişkin yazılara da yer verilseniz bizim gibi çok iyi eğitimciler olacağımızı sanan ana-babaları mutlu edersiniz. Saygılarımızla.

Serpil-Bülent Dökeril (İst.)

İÇİNDEKİLER

**Milli Eğitim Bakanı
Sayın Avni Akyol,
"Yaygın Eğitim"e İlişkin
Görüşlerini Dergimize
Açıkladı**

6

Dergimizin yayın
yönetmeni İlhami
Fındıkçı'nın 13. Milli Eğitim
Şûrası'nda ele alınan
"yaygın eğitim"
konusunda, Milli Eğitim
Bakanı Sayın Avni Akyol
ile 8 Şubat 1990 günü
yaptığı konuşma.

**Yetişkin Eğitiminin
Gerekliliği**

12

*Yard. Doç. Dr.
Günsell MALKOÇ*

Günümüzde üzerinde en
çok konuşulan, hemen
herkesin önemi üzerinde
birleştiği konulardan birisi
eğitimidir ve eğitim
denilince çoğumuzun
aklına "örgün eğitim"
yani okullarda yapılan
eğitim gelmektedir. Oysa
okul dışında yapılan "halk
eğitimi", "yetişkin
eğitimi", "yaygın eğitim"
gibi çeşitli terimlerle ifade
edilen eğitimin, en az
örgün eğitim kadar
önemli olduğunun
gözardı edilmemesi
gerekir.

Gençlik ve Gelecek 17
*Yard. Doç. Dr.
Mustafa YILMAN*

Geleceğini güvence
altına almak isteyen
milletler, yarının
gençlerinin hangi
değerlerle donatılması
gerekliğini araştırmak,
bulmak ve gerekeni
zamanında yapmak
zorundadırlar. Bunun en
güvenilir ve kestirme yolu
ise eğitim ve öğretimden
geçmektedir. Oyleyse
"Geleceğin gençliği nasıl
olmalıdır?" sorusunun
cevabı, yine bir başka
soru olan, "Geleceğin
eğitimi nasıl olmalıdır?"
sorusunun içindedir.

**Çocukların ve Gençlerin
Okuma Alışkanlıkları
Üzerine Bir Araştırma** 25

Doç. Dr. Üstün DÖKMEN

Çocukların ve gençlerin
hatta yetişkinlerin
yeterince kitap
okumamalarının en
önemli nedenlerinden
birisi, iyi okuyamıyor
olmalarıdır.

**Çocukla ve Ailede
Disiplini Sağlama ve
Sürdürme Yolları** 28

Psk.Oya ARCA

Hiç kimsenin bir çocuk
üzerinde fiziksel üstünlük
kurmaya, onu ruhsal ve
fiziksel yönden
yaralamaya hakkı yoktur.
Kaldı ki dayak,
güçsüzlüğün bir
göstergesidir.

Okulöncesi Eğitimi 34

*Yard. Doç. Dr.
Sevda BEKMAN*

Okulöncesi eğitim
kurumu, çocuğun
gelişimine; yeteneklerini
geliştirerek, deneyim ve
öğrenme olanakları
sağlayarak, bilinçli bir
şekilde yönlendirerek
katkıda bulunur.

**Çocuk Yetiştirmede
Eşlerin Görüş Ayrılıkları** 41

Greta WALKER

Eşler arasında çocuk
yetiştirme konusunda
görüş ayrılıkları olması
doğaldır. Ancak, bunları
gidermenin çeşitli yolları
vardır.

Yayınlar

47

Milli Eğitim Bakanı Sayın Avni Akyol, “Yaygın Eğitim”e İlişkin Görüşlerini Dergimize Açıkladı.

Dergimizin yayın yönetmeni İlhami Fındıkçı'nın, 13. Milli Eğitim Şûrası'nda ele alınan “yaygın eğitim” konusunda, Milli Eğitim Bakanı Sayın Avni Akyol ile 8 Şubat 1990 günü yaptığı konuşmayı aynen sunuyoruz.

— Sayın Akyol, öncelikle bu kadar yoğun işleriniz arasında, bize zaman ayırdığınız için teşekkür etmek istiyorum.

Bildiğiniz gibi sosyal ve teknik alandaki gelişmeler büyük bir hızla gerçekleşiyor. Eğitim, bu gelişmelerden en çok etkilenen alanların başında yer alıyor. Biz, Yaşadıkça Eğitim dergisi olarak eğitim-öğretim alanındaki bilimsel gelişmeleri anne-baba ve öğretmenlere aktarıyor ve böylece kendilerini geliştirmelerine katkıda bulunmaya çalışıyoruz. Bunun için üniversitelerde alanında uzman öğretim üyeleri ile işbirliği içindeyiz.

Milli Eğitim Bakanlığımız'ın da ana-baba eğitime ilişkin çalışmaları olduğunu biliyoruz. 13. Milli Eğitim Şûrası'nın, ana-baba eğitimi de içeren yaygın eğitim konusuna ayrılmış olması ve bu konudaki umut verici çalışmalar, Milli Eğitim Bakanlığımız'ın konuya gereken önemi verdiğini göstermektedir.

15-19 Ocak 1990 tarihinde gerçekleştirilen 13. Milli Eğitim Şûrası'nın sadece yaygın eğitim konusuna ayrılmasının amacından biraz söz eder misiniz?

— Her şeyden önce getirdiğiniz Yaşadıkça Eğitim dergileri için teşekkür ederim. Gerçekten gördüğüm ve konuların başlıklarından edindiğim intiba kadarıyla ağırlıklı, ciddi, eğitimin temel konularına ve sorunlarına eğilen bir

dergi. Ayrıca, konuların yazarları da alanının uzmanı olan kişilerden oluşmuş. Bu bakımdan dergiyi yürekten kutluyorum. Eğer tirajı gerektiği oranda yüksekse ve gerçekten okunuyorsa çok yararlı olur.

Bizim eğitim çalışmalarımızın geliştirilmesinde en önemli problem ya da engel, bilgisizliktir. Yani eğitim alanındaki bilgisizlik, bizim en önemli sorunumuz. Onun için herkesin kendini “Her şeyi biliyorum,” diye kabul etmesi, diyalog eksikliğine yol açıyor, anlayış ve görüş birliğinin gelişmesini engelliyor ve zedeliyor.

Sorunuza gelince, 13. Milli Eğitim Şûrası, hangi amaçla sadece yaygın eğitim konusuna ayrıldı? Biliyorsunuz bugüne kadar Türkiye'de son yapılan şûra ile birlikte, 13 şûra yapıldı. Bu şûralardan önce, Atatürk'ün ilk defa yaptığı bir kongre vardır; 1921'de. Bu da şûra mahiyetindedir. Harp zamanında yapılması da anlamlıdır. Yani hem bir taraftan vatani kurtarmak için harp, diğer taraftan da gerçek kurtuluş için insanın mutluluğu, insanın kimliği ve kişiliği Atatürk'ün bir numaralı meselesidir. Yani vatanın kurtuluşu için yapılan harple insanın kurtuluşunu eşdeğer saymaktadır. Atatürk'ün yaptığı bu ilk kongreden sonra, Heyet-i İlmiye olarak bilinen üç toplantı yapılmıştır. Onlar da bir çeşit eğitim şûrası mahiyetindedir. Böylece bunları da katarsak, '1921'den bu yana 17 eğitim şûrası yapılmış,' diyebiliriz. Bunların hepsinde, şüphesiz örgün eğitimin yanında, yaygın eğitim yani halk eğitimi konuları da doğrudan ya da dolaylı olarak yer almış durumdadır. Özellikle 6. ve 7. Milli Eğitim Şûraları'nda, yaygın eğitim konusunun özel bölüm olarak ele alındığını görüyoruz. Ama neyin yanında? Yine örgün eğitim konularının ağırlıklı oluşu gerçeği yanında yaygın eğitime de yer verildiğini görüyoruz. Fakat hiçbir şûrada yaygın eğitim tek başına ele alınmamıştır.

Biz bu şûrada, sadece yaygın eğitimi ele aldık. Bunun nedenleri şunlar: Birincisi, Türk Milli Eğitim Sistemi iki ana bölümden oluşur. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda, olay şu şekilde çerçelenmiştir: Bir, örgün eğitim; iki, yaygın eğitim.

Örgün eğitim, bildiğimiz okul merdivenleridir. Yani okulöncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretim. Yaygın eğitim ise okul eğitiminin dışında ve yanında yapılan her türlü eğitim-öğretim etkinlikleridir. Buna, dünya eğitim literatüründe çeşitli adlar verildiğini görüyoruz. Bizdeki en geçerli tanımı, **halk eğitimidir**. Ama halkın eğitimi denildiğinde, bazı çevreler, olayı sadece okumuş bireylerin dışındaki bir halk kitlesinin eğitimi gibi ya da sadece **yetişkinlerin eğitimi** gibi görmüşlerdir. Onun için bazı ülkelerde **sürekli eğitim** terimi kullanılmıştır; bazılarında **her yerde eğitim**, bazılarında ise **hayat boyu eğitim** ya da **ömür boyu eğitim** adını alıyor.

Ne denirse densin, amaç şu: İnsanın doğumundan ölümüne kadar bir eğitim anlayışı, bir eğitim sürekliliğidir. Neden böyle? Hayat, doğrudan doğruya kültürün ürünüdür. Kültür teorisine göre kültür, sürekli değişmedir, sürekli

gelişmedir, sürekli ilerleme ve sürekli yenilenmedir. Dolayısıyla kültür, değişim teorisini de beraberinde getirir.

Böylece, yaygın eğitim konusunu incelememizin birinci gerekçesi, Türk Eğitim Sistemi'nin iki bölümden meydana geldiği ve örgün eğitimle ilgili çeşitli şûralar yapılmış olduğu halde, yaygın eğitim konusunun tek başına ele alınmayışıdır. Oysa yaygın eğitim; az önce yaptığım

tanımlardan da anlaşılacağı gibi, örgün eğitimin dışında, içinde ve yanında; yetişkin olsun ya da olmasın bütün insanların, sosyal rol almış bütün kişilerin, içinde bulundukları şartlar dolayısıyla hayata uyumlarını sağlayıcı sosyal, ekonomik, kültürel vb. yönlerden yapılan eğitim etkinliklerinin tümünü kapsar.

Biraz önce, değişim sürecinden söz etmiştik. Hayat, yerinde durmuyor; sürekli değişiyor. Bilim ve teknolojideki sürekli ilerlemeler, bilgide de bazı uzmanların deyimiyle roket hızıyla değişmelere ve gelişmelere yol açıyor. İnsanlık tarihinin bize bıraktığı 20 milyon yıllık bir bilgi birikimi var. Ama şimdi içinde bulunduğumuz çağ, artık **bilgi toplumu çağıdır.**

— **Ayrıca, bilgi birimi de birkaç yılda bir katlanıyor.**

— Evet. Yine bilim adamlarının iddiasına göre, her yedi yılda bir, mevcut bilgi bir kat daha artıyor. Bu, baş döndürücü bir olay. Bilgi yenileniyor, bazı bilgiler eskiyor, kısaca süratli gelişmeler ve değişmeler oluyor. Bu bilimsel ve teknolojik

gelişmeler hayatın her kesimini, insanın yaşamını, ruh dünyasını ve tüm davranışlarını etkiliyor. İnsan, bu süratli değişime uymak için kendini hazırlamak ve

yenilemek zorunda. İnsanın içinde bulunduğu çağa uyabilmesinin, kendisini hazırlayabilmesinin yolu, eğitimidir; kendisini yenileyebilmesinin yolu, eğitimidir. İnsanlar, aldıkları diplomalarla örgün eğitimin hangi kademesinden çıkarsa çıksın (ilkokulu bitirsin ya da ara sınıflarından çıksın, ortaokulu bitirsin ya da ara sınıflarından çıksın ya da lisede okusun, okurken de geçimini sağlamak için

akşamları meslek edinmek için çalışsın, üniversite aynı şekilde), yeni bilgiler edinmek için yenilikleri izlemek zorundadırlar. İşte bunu verecek, bu ihtiyacı giderecek kurum, yaygın eğitim kurumudur. Bunun için yaygın eğitim, örgün eğitimin üstünde bir güce sahiptir. Örgün eğitim, içinde bulunduğu çağa ilişkin bilgi ve becerileri kazandırır. Hele bizimki gibi bazı ülkelerde sistemler ezbere, şekilciliğe, kuru bilgilere dayanıyorsa bu, daha da tehlikeli bir sonuç

doğurur. Diplomalı ama edindiği bilgiler içinde bulunduğu çağa uymayan, yeterli ve geçerli olmayan bireylerin çoğalmasa söz konusu olur. Onun için biz, yaygın eğitimi yaygın eğitim yoluyla, okumuş ya da okumamış bütün vatandaşların içinde bulunduğumuz çağa uyumlarını sağlayıcı, sosyal, kültürel ve fonksiyonel programlar yoluyla gerçekleştirmeye çalışıyoruz. Bunun araçları da televizyon, basın, çeşitli kurslar, sosyal ve kültürel faaliyetlerdir.

— **Bu arada hemen sormak istiyorum, örgün eğitim sistemini de yeniden düzenlemeye ilişkin çalışmalarınız var mı?**

— Yaygın eğitime ilişkin çalışmalarımızın yanında, bir şeyi daha yapmak istiyoruz: Örgün eğitim sistemini de yeniden düzenlemek. Bakanlıkça, şimdi bu konu üzerinde duruyoruz. Örgün eğitim sisteminde; çocuklara anahtarları veren, somut ve soyut kavramları kazandırdıktan sonra, onları kendi kendilerine araştırma, inceleme, değerlendirme yapmaya yönelten ve onlara bilgi, beceri ve alışkanlıklar kazandırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılacaktır.

Sistemimizde; ezberi, kuru bilgileri ölçmeyen, sadece onlarla yetinmeyen, çocuğun eleştirici bir dimağ ve medeni cesaret sahibi olmasını sağlayan araştırmacı, yapıcı, yaratıcı, yeteneklerini geliştirici bir düzenleme

ve bu düzenlemenin gerektirdiği uygulamaları yapmak istiyoruz. Yakında bir toplantı yaparak bunu kamuoyuna açıklayacağız.

— *Efendim, 13. Milli Eğitim Şûrası'nın amacı ve şûranın konusu olan yaygın eğitime ilişkin açıklamalarınız, bakanlığınızın konuya verdiği önemi belirtmesi bakımından ilgi çekici.*

13. Milli Eğitim Şûrası'nın sonuçlarına genel olarak bakıldığında, ana-baba eğitimi açısından sizce ne gibi sonuçlar elde edildi?

— Çok ilginç. Alınan sonuçlar içinde, İstanbul Üniversitesi'nden bir profesörümüz, Halûk Yavuzer, ana-baba okulu teklifinde bulundu.

— *Kendisi, benim hocamdır.*

— Öyle mi? Ana-baba okulu görüşü, önce bazıları tarafından yadırgandı. Oylama sonucu, konuyu temenni kararı olarak kabul ettik. Bu, gerçekçi ve Türkiye'nin bugünkü durumu için çok gerekli bir öneridir. Bunun uygulamasını yapmak lazım. Bu, okul yoluyla ya da halk eğitiminin çeşitli kurslarıyla olur. Ana-babalara ilişkin çalışmalarda, doğrudan eğitimin yanında, dolaylı yollarla ana-babaları eğlendirerek, boş zamanlarını değerlendirerek, çeşitli skeçlerle, temsillerle (TRT'nin ve basının yaptığı gibi) onları bilgilendirmek ve kendilerini geliştirmelerini

İnsanlar,örgün eğitimin hangi kademesinden mezun olurlarsa olsunlar, yeni bilgiler edinmek için yenilikleri izlemek zorundadırlar.

sağlamak mümkündür. Ana-baba eğitiminde, bana göre annelerin eğitimi birinci sırayı alır. Annelerin eğitimi çok önemlidir. Çünkü çocuğun ilk öğretmeni, annesidir. Annelerin mutlaka öngördüğümüz genel çerçeveye içinde çocuklara uygar, çağdaş bir anlayışla en uygun ortamı sağlamaları çok önemli. Annenin eğitimi, şunun için de önemli: Ben, “Erkeği eğittiğinizde, bir kişiyi eğitmiş olursunuz; anneyi eğittiğinizde ise bir aileyi eğitmiş olursunuz,” diyorum. Dolayısıyla ana-baba eğitimi projesini yerinde buluyorum.

Bunların yanında, yine anne-babaların yaygın eğitimden yararlandırılmalarını sağlayacak çeşitli kararlar aldık. Bunlar içinde, ana-babaları bu tür çalışmalara özendirecek, örneğin halk eğitim merkezlerinin etkinliklerinin artırılması, konuyla ilgili personelin yetiştirilmesi gibi kararlar var.

— *Sayın Bakanım, ana-baba eğitiminin yaygınlaştırılması konusunda çalışmalarınız olduğunu biliyoruz. Gerek daha önce başlattığınız çalışmalar gerekse şûra sonunda alınan kararların uygulanması konusunda bakanlığınızın çalışmalarından ve bu konudaki düşüncelerinizden biraz söz eder misiniz? Özellikle yaygın eğitimin gerçekleştirilmesi için örgün eğitim kurumlarından yararlanılması düşünülmüyor mu? Çünkü, yeni kurumlar açmak ve yaymak zor. Diğer taraftan örgün eğitimin gerçekleştirildiği okullarımız akşamları, hafta sonları hatta bazı okullarımız öğleden sonra boş.*

— Ana-baba eğitiminde, biraz önce söylediğim doğrudan ve dolaylı eğitim biçimleri araştırılmalı. Yaygın eğitim, örgün eğitim kurumlarındaki eğitimden çok farklıdır. Yetişkinlerin eğitimi ile çocukların eğitimi

arasında büyük bir fark vardır. Çocukların eğitiminde gerekli olan motivasyon ile yetişkin eğitiminde yetişkinlerin motivasyonu farklıdır. Çocukların eğitiminde belli standartlar, ilkeler vardır; sonuçta diploma verilir. Oysa yetişkinin diplomaya ihtiyacı yoktur. Yetişkinin, kendisine yararlı olacak programlara, bilgilere ihtiyacı vardır. Sosyal rolünün ve sorumluluğunun gereği, amacı, önce evini geçindirmektir.

Çocuklar anne-babaları için çok önemlidir ve onların her şeyleridir. Ancak ne olursa olsun, öncelikle çocuğun beslenmesi, giyinmesi, barınması gibi temel ihtiyaçlar bir numarayı alır. Bundan şuna gelmek istiyorum: Yetişkinlerin eğitiminde en önemli faktör motivasyondur. Ana-baba eğitimi yapılırken de bu eğitim, onların ilgilerine, eğilimlerine ve duyacakları ihtiyaca göre, zevkle takip edebilecekleri konuları içermelidir.

İkinci olarak yetişkinler, örgün eğitimde olduğu gibi, kendi yaşantılarına doğrudan girecek güncel konulara ağırlık verirler. Çocuk eğitiminde olduğu gibi, sınırlamalardan hoşlanmazlar. Bunlar

göz önünde bulundurularak bir program yapılırsa çok yararlı olur. Sadece klasik anlamda bir okul eğitimi ile 'ben ana-baba eğitimi yapacağım,' denilirse hüsrana uğranabilir. Bu tip kurumlar da olmalı. Ama yetişkin eğitimi; okul aile birlikleri, koruma dernekleri, vakıfların etkinlikleri, ayrıca düzenlenebilecek geceler, konferanslar, açık oturumlar, paneller, çeşitli yayınlarla gerçekleştirilebilir; sizin yaptığınız gibi. İşte sizin derginiz, Yaşadıkça Eğitim de bir yayın okulu. Yani bazen kişinin zamanı, imkânı el vermez ya da psikolojik faktörlerden dolayı ana-babalar için

*İnsanın içinde bulunduğu
çağa uyabilmesinin,
kendisini yenileyebilmesinin
yolu eğitimidir.*

düzenlenmiş bir programa katılamaz. İşte bu durumdaki ana-babalara, ihtiyaç duydukları konular, yayın yoluyla verilebilir. Yaygın eğitimin verileceği kitlelerin ihtiyaçlarına göre, yaygın eğitimin tüm yöntemlerinden yararlanılmalı. Böylece eğitim verilen kitle, giderek daha da çoğalacaktır. Bunun yanında, örgün eğitim kurumlarından da gerekirse yine ihtiyaçlar doğrultusunda yararlanılabilir. Nitekim ben, "Eğitim-öğretim kurumlarının tümünden, aynı zamanda birer yaygın eğitim merkezi olarak yararlanılabilir," diyorum. Bu konuda istekler geldikçe ve yaygın eğitim uygulamalarına ilişkin doğrudan ya da dolaylı önderlik yapabilecek ve öğretmen yerine geçebilecek uzmanlar bulunabildiği takdirde, ben, imkânları kendilerine zevkle ve seve seve veririm. Esasında, okul aile birliklerinin amacı da budur. Okul aile birlikleri, genelde, okul-aile; özelde, öğretmen-öğrenci-veli ilişkisini kurmak için kuruluyorlar. Çevre-okul-aile üçgeninin ilişkilerini geliştirmek için okul aile birlikleri fonksiyonel olmalıdırlar. Böylece yaygın eğitimin gerçekleşmesine okul aile birlikleri yoluyla katkıda bulunulabilir. Burada öğretmenlerle işbirliği yapılır, eğitim-öğretimin sorunları belirlenir, önce çocuklarla sonra da aileleri ile diyalog kurulur. Öncelikle yapılması gereken,

diyalog eksikliğinin ortadan kaldırılmasıdır. Önce anne-baba arasında, sonra onlarla çocukları arasında, daha sonra da öğretmenlerle yöneticiler arasında sağlıklı bir diyalog kurulması çok önemli. Çocuklar, ancak bu

sağlanabilirse sağlıklı biçimde yetişir.

Çocuk ailenin her şeyi, bu arada toplumun da her şeyidir. Yaygın eğitim ve özellikle ana-baba eğitimi düşünülürken, bu nokta hep göz önünde bulundurulmalı. Anne-babaların kendilerini geliştirmeleri çocuklarını olumlu yönde etkileyecek, bu ise sağlıklı bir biçimde yetişmiş bireylerin topluma katılmasını sağlayacaktır.

— Sayın Bakan, Yaşadıkça Eğitim aracılığıyla anne-baba ve öğretmenlere bir mesajınız olacak mı?

— Anne-baba ve öğretmenlere mesajım, eğitimde en önemli unsurun sevgi olduğunu unutmamalarıdır. Biz bu

ilkeyi, Milli Eğitimde temel unsur haline getirmeye çalışıyoruz. Sevgi kavramı; eğitimin de, ev yönetiminin de kısaca her şeyin en güçlü anahtarıdır. Sevgisiz eğitim yapılamaz. Sevgisiz aile düzeni, sağlıklı olmaz. Sağlıklı olmayan aile düzeninde, çocuk sağlıklı bir kişilik gelişimi gösteremez, başkalarını sevemez, sağlıklı ve hoşgörülü olmayı öğrenemez. Sevgisiz toplum, aslında ruhsuz, bilinçsiz, saygısız, güvensiz bir toplumdur. İnsan olmanın göstergesi sevgidir. Sevgi ile **ümit** yan yanadır. Hayata bağlanmanın, yaşama sevincinin göstergesi de ümittir. Ümitsiz insan her şeyi bırakmış, yaşama sevincini yitirmiş; eğitim, anne, baba, toplum kavranlarını hiçe sayabilen kişidir. Yani ümitsizlik, güvensizliğe; sevgisizlik ise robotlaşmaya götürür. Diğer yaratıklardan farklı bir tutum içinde olmamaya götürür. Sevgi ile söylemek istediğim sadece duygusal, platonik, nevrotik, narsistik, politik sevgi değil. Sağlıklı sevgi; üretici, yaratıcı, bilimsel sevgidir. Bunun temelleri ise ilgi ve **bilgidir**. Bilgiden kastettiğim, insanın ya da nesnenin iyi tanınması ve bilinmesidir. İnsanlar, ancak bildikleri ve tanıdıkları bir dünya içinde mutlu olurlar. Birey olarak gelişmelerin gerisinde kalmışlarsa, kendilerini geliştirememişlerse, uyumları güçleşir, mutlulukları zedelenir. Zaten yaygın eğitimin önemi de buradan kaynaklanıyor.

“Bize yapılmasını istemediğimiz bir şeyi başkalarına yapmama” biçimindeki ahlak kuralının gereği olan **saygı**. Saygı mı bekliyoruz? Saygı göstermeliyiz. Sevilme mi istiyoruz? Sevmeliyiz. İlgilenilmek mi istiyoruz? Kendimiz ilgi göstermeliyiz.

Saygıdan sonra **hoşgörü**. Kutuplaşmamak, kendimizin dışındaki görüşlere ve davranışlara karşı hoşgörülü olmak lazım. Ne kadar farklı olursa olsun, bir görüş ya da davranışın sahibine ait olduğunu bilerek ona saygılı olmak, olumsuz davranışlara yönelmemek gerekir. Hoşgörüğü de bir faktör sayarsak sevginin beşinci temeli **sorumluluktur**. Sorumluluk duygusu, insana çeşitli yükümlülükler

getirir. Kendimize, ailemize, çevremize, bundan hareketle insanlığa karşı sorumluluk bilinci içinde olmak, insanı yücelten ve onu diğer yaratıklardan ayıran düşünmenin ürünüdür. “Düşünüyorum, öyleyse varım,” diyebilen insan nasıl kendi varlığına bu kadar önem veriyor ve günümüzde “Düşünüyorum, öyleyse sorumluyum,” diyebiliyorsa, o zaman gerçek çağdaş insan olur ve sorumluluğunun gereğini yapar. Zaten insan, kendisi, çevresi ve dahil olduğu kültürün milli, manevi ve insani değerleri karşısında, sorumluluk duygusu içinde olma gereği duyar. Çünkü insanlar, kendi kültürlerinin ürünüdürler. Bunu bilimsel bilgilerle geliştirerek çağdaşlaşır, böylece de evrensel niteliklere kavuşurlar.

Anne-baba ve öğretmenlere önerdiğim, üzerinde bu kadar durduğum ve Milli Eğitimde de yerleştirmeye çalıştığımız sevgi olgusu, birçok problemin oluşmasını önleyecektir. Özellikle bireyler arası

etkileşimin yaşandığı eğitim ortamlarında, bu daha da önemlidir. Anne-baba olarak, öğretmen olarak ya da herhangi bir birey olarak; sevgi ve onun temel ilkeleri olan ümit, bilgi, saygı, hoşgörü ve sorumluluk kavramları dikkate alındığında, çeşitli olumsuzlukların kendiliğinden çözümlendiği görülecektir. Bunun en çok yansıtacağı alan da çocuk eğitimidir. Çünkü bu kavramlara dikkat edildiğinde ve bu bir yaşam biçimi haline getirildiğinde, olumlu bir diyalogun temel şartları yerine getirilmiş olacaktır. Böylece çocukların en iyi şekilde yetiştirilmeleri sağlanabilecektir.

Yukarıda temel unsur olarak belirttiğimiz **sevgi** ve onun beraberinde getirdiği ilkelerin benimsenmesinin yanında, anne-babaların; çocuklarının ilgi, istek, ihtiyaç ve yetenekleri doğrultusunda ilerlemeleri konusunda fazla müdahaleci davranmamaları da çok önemlidir. Çocukların yeteneklerini ortaya çıkaracak, onları geliştirecek ve yeni davranışlar kazanacakları ortamlar hazırlanmalı ve bu konuda onlara rehberlik yapılmalıdır.

— **Efendim. Bize zaman ayırdığınız için tekrar teşekkür ederim.**

— Ben teşekkür ederim.

Yetişkin Eğitiminin Gerekliliği

Yard. Doç. Dr.
Günseli MALKOÇ
(MÜ Atatürk Eğitim Fakültesi
Eğitim Bilimleri Bölümü)

Eğitim denilince çoğumuzun aklına “örgün eğitim” yani okullarda yapılan eğitim gelmektedir. Oysa okul dışında yapılan “halk eğitimi”, “yetişkin eğitimi”, “yaygın eğitim” gibi çeşitli terimlerle ifade edilen eğitimin, en az örgün eğitim kadar önemli olduğunun gözardı edilmemesi gerekir.

Günümüzde üzerinde en çok konuşulan, hemen herkesin önemi üzerinde birleştiği konulardan birisi eğitimidir ve eğitim denilince çoğumuzun aklına “örgün eğitim” yani okullarda yapılan eğitim gelmektedir. Oysa okul dışında yapılan “halk eğitimi”, “yetişkin eğitimi”, “yaygın eğitim” gibi çeşitli terimlerle ifade edilen eğitimin, en az örgün eğitim kadar önemli olduğunun gözardı edilmemesi gerekir. Bu yazımızda “yetişkin eğitimi” terimi kullanılmaktadır. Çağımızdaki sosyo-ekonomik, kültürel ve teknolojik değişmeler ile insanın tabiatı gereği sahip olduğu sürekli öğrenme ihtiyacı, yetişkin eğitiminin önemini giderek daha da arttırmaktadır. Bu yazımızın ko-

nusu, yetişkin eğitiminin niçin bu denli önemli olduğunu irdelemektir.

Öncelikle yetişkin eğitiminin ne olduğunu açıklamakta yarar görmekteyiz. Yetişkin eğitimi; İçeriği, düzeyi ve yöntemi ne olursa

olsun, ister okullarda, kolejlerde, üniversitelerde ya da cıraklıkta uygulanan ilköğretimin uzantısı bir eğitim olarak düşünölsün ister o eğitimin yerini tuttuğu varsayölsün, yetişkin olarak düşünölen kişilerin yeteneklerini geliştirmelerine, bilgilerini, arttırmalarına, teknik ya da mesleki yeterliliklerini iyileştirmelerine ya da bu yetenek, bilgi ve yeterliliklerine yeni bir yön vermelerine, tutum ve davranışlarını hem kişisel gelişme bakımından hem de dengeli ve bağımsız bir toplumsal, ekonomik ve kültürel gelişmeye katılma bakımından değiştirebilmelerine olanak sağlayan düzenli eğitim süreçlerinin tümünü ifade edebilecek bir eğitim biçiminde tanımlanabilir.

Ülkemizdeki tüm eğitim faaliyetlerinin koordinasyonundan sorumlu olan Milli Eğitim Bakanlığı bunu, yaygın ve örgün eğitim olmak üzere iki ana bölümde yürütmektedir. Bilindiği gibi örgün eğitim, okullarda yapılan eğitimidir. Bakanlıkça düzenlenen ve ücretsiz olan yaygın eğitim faaliyetleri, en geniş çapta her il ve ilçe merkezinde bulunan Halk Eğitim Merkezleri'nce yürütülmektedir. Ayrıca çırak eğitim merkezleri, pratik kız sanat ve akşam sanat okulları gibi kurumlar da bu hizmete katılmaktadır. Gene Milli Eğitim Bakanlığının koordinasyonu

Çağdaş anlamda eğitim; kişide var olan gizil güçlerin ortaya çıkarılması, bunlardan en iyi şekilde yararlanılması, yani kişinin kendisini gerçekleştirmesine yardım edilmesi anlamına gelmektedir.

altında ama özel kurumlarca yürütülen yaygın eğitim faaliyetlerine, çeşitli meslek ve lisanları öğretmek üzere özellikle dershanelerde açılan ücretli kurslar örnek olarak gösterilebilir.

Tabiatı gereği insan, sürekli olarak çeşitli ihtiyaçlarını karşılama çabası içindedir. Kişi; para, sağlık, kendine güven, itibar, başarı kazanmak, işi ve sosyal yaşantısı açısından ilerleme sağlamak ister. Ayrıca yetişkin; iyi bir eş, iyi bir anne-baba, çağdaş, sosyal, girişimci, çevresindekileri etkileyebilen, seven, sevilen ve boş zamanlarını en iyi şekilde değerlendirebilen bir kişi olmak ister.

Okullar, genellikle çocuk ve gençleri sosyalleştiren, yetişkinlik dönemine hazırlayan kurumlardır. Yetişkin eğitiminin amacı ise; kişileri hayata hazırlamak olmayıp, onların daha başarılı bir hayat sürmelerine yardımcı olmaktır. Yetişkin eğitimi, kişilerin güncel problemlerine çözüm getirerek önce kendilerine ve dolayısıyla çevrelerine yararlı olmalarını sağlar. Bu nedenle yetişkin eğitimi programlarının amacı, öğrencilerin problemlerine yönelik olarak düzenlenmelidir. Amaçlar belirlenirken gerçekçi olunmalı, genellikle kaçınılarak özel amaçlara yönelinmelidir.

Günümüzde eğitim ve öğrenme, okula devamla sınırlanmış olmanın çok ötesinde, hayat boyunca sürmeli, her türlü bilgi ve beceriyi içine almalı, mümkün olan her imkândan yararlanarak kişiliğin eksiksiz gelişmesi için herkese fırsat vermelidir. Ayrıca pek çok genç, örgün eğitimin çeşitli aksaklıklarından (entelektüel yetiştirme yarışında kişisel özelliklerin

göz önünde bulundurulmaması gibi) dolayı bu sistemin dışına itilebilmektedir.

Çocukların eğitiminde kullanılan ilke, teknik ve yöntemlerin, çok yakın zamanlara kadar yetişkinlerin eğitimi için de yeterli olduğu varsayılmaktaydı.

Çağdaş anlamda eğitim, kişide var olan gizil güçlerin ortaya çıkarılması, bunlardan en iyi şekilde yararlanılması, yani kişinin kendisini gerçekleştirmesine yardım edilmesi anlamına gelmektedir. Bu tanıma göre, kişilerin, hayatları boyunca bilgi ve bece-

rilerle donatılmaya ihtiyaçları vardır. Oysa, örgün eğitim kurumları, çocuk ve gençlere, yaşantılarının belli bir döneminde, ileriye dönük olarak hazırlanmakta oldukları rollerle ilgili bilgiler vermektedir.

"Ağaç yaşken eğilir" sözü, günümüzde önemini

giderek kaybetmektedir. Özellikle Thorndike'in yapmış olduğu araştırmalardan, yaş ilerledikçe öğrenme hızının sanıldığı kadar hızla düşmediği ortaya çıkmıştır. Tersine araştırma sonuçları, yetişkinlerin bazı konulara daha çok ilgi duyup daha çok önem verdiklerini, biriken hayat tecrübeleri sayesinde bu konuları daha da iyi kavrayabildiklerini ortaya koymuştur.

Çocukların eğitiminde kullanılan ilke, teknik ve yöntemlerin, çok yakın zamanlara kadar yetişkinlerin eğitimi için de yeterli olduğu varsayılmaktaydı. Öğrenme ile ilgili pek çok ilke, çocuk ve hayvanların öğrenmesiyle ilgili incelemelerden; öğretme ile ilgili olanların çoğunluğu ise çocukların devam zorunluluğunda olduğu koşullar altında elde edilmiştir.

Günümüzde yetişkinlerin çocuklardan farklı niteliklere ve öğrenme motivasyonuna sahip olduğu görüşleri yoğunlaşmış, andragoji terimi doğmuştur.

Tüm bu çalışmalardan pedagoji teknolojisi ortaya çıkmıştır. Kökleri, Yunanca *paid* (çocuk) ve *agos* (yönlendiren) kelimelerinin birleştirilmesinden meydana gelen *pedagoji*, çocukların öğrenmesine yardım etme sanatı ve bilimi anlamına gelmektedir. Zamanla bu tanım,

çocukla ilgili anlamına ek olarak genel anlamda, tüm öğrenim faaliyetleri için kullanılmıştır.

Günümüzde yetişkinlerin çocuklardan farklı niteliklere ve öğrenme motivasyonuna sahip olduğu görüşleri yoğunlaşmış, *andragoji* terimi doğmuştur. Kökünü Yunanca *aner* (insan)'dan alan *andragoji*, yetişkinlerin öğrenmesine yardım etme sanatı ve bilimi ve bu maksatla yetişkin eğitimi kuram ve teknolojisinin incelenmesi anlamına gelmektedir. *Andragoji* ve *pedagoji*, tamamıyla farklı süreçler değildir. Bazı pedagojik varsayımlar, bazı durumlarda çocuklar için geçerli olabilmektedir. Adeta *andragojinin* babası haline gelmiş ve bu terimin geniş kabul görmesine büyük katkıları olmuş olan Malcolm Knowles'a göre, *andragojiyi* *pedagojiden* ayıran dört temel varsayım bulunmaktadır.

Kişinin olgunlaşmasına paralel olarak gelişen bu varsayımlar şunlardır:

1- Yetişkinde benlik kavramı, bağımlı bir kişilikten bağımsız bir kişiliğe doğru gelişir.

2- Yetişkinin, gittikçe artan ve dolayısıyla öğrenmesine giderek çoğalan bir kaynak oluşturan hayat tecrübesi birikimi vardır.

3- Yetişkinin kendini öğrenmeye hazır hissedışı, toplumsal rollerinin gerektirdiği, gelişen iş ve görevleriyle uyum sağlayacak şekilde, artarak gelişir.

4- Yetişkinlerin katılmak istediği eğitim programlarının özünü, ileride gerektiği zaman kullanabileceği konu ağırlıklı bilgiler yerine, hemen uygulayabileceği, günlük problemlerine çözüm getirebilecek konular oluşturur.

Yetişkin, kaybedecek zamanı olmadığı için katıldığı eğitim programlarının, doğrudan ihtiyacına çözüm getirmesini ister.

Bu varsayımları dikkatle incelediğimizde, bazı önemli sonuçlara varmaktayız. Özellikle yetişkinlerin eğitiminde, öğretmen bir otorite, bilgi aktaran bir kişi olma yerine; yardımcı, yönlendirici bir kişi olmalıdır. O güne kadar oluşmuş olan hayat tecrübesi sayesinde, yetişkin, kendisine yönelik eğitim programlarının her safhasında aktif olarak rol almak ister.

Yetişkin; bağımsız bir kişi, bir vatandaş olarak kendisine yetebilen, eğitim faaliyetlerine artık ikinci derecede önem veren bir kişidir. Öyleyse o, her şeyden önce, hayatını sürdürebilmek ya da bir iş sahibi olabilmek ister. İlkokul mezunlarının ancak yüzde elli kadarının ortaokula devam ettiği, binlerce öğrencinin üniversite kapılarında beklediği, her 100 gençten on birinin açık işsiz olduğu ve birçok aydının iş bulamadığı ülkemizde, bu kişilere iş imkânı sağlayabilmek çok önemli toplumsal bir görev

olduğu kadar, çok da güç bir görevdir. Ayrıca faal işgücümüzün eğitim durumu incelendiğinde % 37'sinin hiç eğitim görmediği, % 48'inin ilkokul seviyesinde bir eğitime sahip olduğu görülür. Gelişmiş ülkelerde temel eğitimin en az 8-9 sene olduğu dünyamızda, faal iş gücümüzün % 85'inin temel eğitim dahi almamış olması, çok önemli bir sosyal olgudur.

Toplumların ekonomik refah ve istikrara kavuşabilmesi, ancak yeterli sayı ve nitelikteki işgücüne sahip olmakla gerçekleştirilebilir.

Birçok işyeri gerekli özelliklere sahip kalifiye eleman bulamamakta, birçok işsiz de gerekli özelliklere sahip olmadıkları için boş gezmektedir. Bu kişilere iş sağlamak, ancak onlara iş piyasasının ihtiyaç duyduğu becerileri sağlamakla mümkün olabilir. Devlet Bakanlığı'nca açılan "Beceri Kursları", bu ihtiyaca cevap verebilmek için gerçekleştirilmiştir. Bu konuda halihazırda geniş bir altyapıya sahip olan Halk Eğitimi Merkezlerine ve diğer yetişkin eğitimi veren kurumlara, büyük görevler düşmektedir. Gene bazı meslekler, gelişen teknoloji sonucu zaman içinde önemini kaybedecek, ömür boyu tek bir mesleğe sahip olmak, yeterli olmayabilecektir.

Bu kişilerin yeni bir iş edinebilmeleri ya da iş hayatına dönebilmeleri için, yetişkin eğitimi faaliyetlerinin, bir mesleğin icrası için gerekli becerileri kazandırmaya, mesleki veya teknik niteliklerini duruma uydurmaya ya da değiştirmeye ve içinde bulundukları sosyo-ekonomik durumu çeşitli yönleriyle kavramalarına imkân sağlayacak biçimde düzenlenmesi gerekmektedir. Toplum, işsizliğin uzun dönemde getireceği sosyal sarsıntılardan korumak, ancak bu şekilde mümkün olabilir. Böylelikle çeşitli sebeplerle eğitim imkânlarından ya hiç ya da yeterince yararlanamamış kişilere tekrar fırsat verilerek, eğitimde fırsat eşitliği konusunda da önemli adımlar atılmış olur. Bu konuda öncelik sağlanması gereken hedef gruplar kadınlar, genç işsizler, göçmenler, kırsal kesimde yaşayanlar, köyden kente göç edenler şeklinde özetlenebilir.

Günümüzde kalkınmanın temel unsurunun "insan" olduğu, hemen herkesçe kabul edilmiş olan bir gerçektir. Toplumların ekonomik refah ve istikrara kavuşabilmesi, ancak yeterli sayı ve nitelikteki iş gücüne sahip olmakla gerçekleştirilebilir. Gelişmede ana faktör, insan serma-

yesine verimli bir şekilde yapılan yatırımdır. Son yıllarda ekonomik büyüme ile ilgili

Süregelen değişimlere en yüksek derecede uyum sağlayabilen kişi ve uluslar varlıklarını başarıyla sürdürebilecek, ötekiler başarısızlığa mahkûm olacaklardır.

olarak yapılan araştırmalar; bu büyümenin fiziki sermayeye yapılan yatırımlardan çok, eğitim, yetiştirme, sağlık, hayata ve işe karşı sosyal tutum gibi çeşitli faktörlerle açıklanabileceğini ortaya koymaktadır. Bunun sonucu olarak ekonomiyi planlayanlar 'İnsana Yatırım', "İnsanın Yeteneklerini Geliştirmeye Yatırım" ya da 'İnsan Kaynaklarına Yatırım' gibi çeşitli şekillerde ifade edilen bu alana yani yetişkin eğitime ağırlık vermeye başlamışlardır.

İnsan sermayesine yatırım, şu anda öğrenci olan gençlerin üretime dönmesini beklemek değil, halihazırda yetişkin olan kişilerin bilgi ve becerilerini artırmak anlamına gelmektedir. Fabrikalardaki üretimi gerçekleştiren, tarladan ürünü sağlayan, şu anda aktif olarak çalışmakta olan kişiler olduğuna göre, bu kişilerin en verimli hale getirilmeleri gereklidir. Bütün sanayileşme çabalarına rağmen, ülkemizde tarım önemli bir yer tutmaktadır. Daha iyi nasıl mahsul alı-

nacağı konusunda çiftçimiz sürekli eğitime tabi tutulmalıdır. Çeşitli firma ve kurumlar da ellerinde bulunan personeli daha verimli bir hale getirebilmek için hizmet içi eğitime giderek artan bir önem vermektedirler.

Yetişkin eğitiminin çok önemli diğer bir boyutu da gelecek nesillerin bugünkü yetişkinlerce şekillendirilmesidir. Bu anlamda yetişkinin eğitiminin etkisi, denize atılan bir taş gibidir; giderek artan etkileri vardır. Şüphesiz her ana-baba, her öğretmen, çocuğuna ya da öğrencisine en iyi eğitimi vermek ister. Buna karşılık, acaba bu kişilerin yüzde kaç çocuk eğitimi konusunda yeterli bilgiye sahip olduğuna ve sağlıklı bir eğitim verebildiklerine inanmaktadır? Acaba kaç veli çocuklarının zekâsının büyük bir bölümünün okul-öncesi dönemde geliştiğinin, ailenin davranışlarının (fiziksel ihtiyaçlarını karşılama, sevgi ve yakınlık gösterme gibi) çocuğun kişiliğinin gelişmesinde ne denli önemli olduğunun bilincindedir ve bu konulara gereken önemi vermektedir? Veliler, ihmal ettikleri için mi, yoksa gerekli bilgilere sahip olmadıkları için mi çocuklarının eğitiminde pek çok hatalar yapmaktadır? İstanbul Üniversitesi'ndeki "Ana Baba Okulu", böyle bir ihtiyaca cevap vermek için açılmış ve büyük bir ilgiyle karşılanmıştır. Dileğimiz, bu tip olumlu uygulamaların ülke çapında ve kurumlar bazında yaygınlaştırılmasıdır. Acaba öğretmenlerimiz, çocuklarımıza çağdaş gelişmeler ışığında eğitim verecek biçimde kendilerini yenilemekte midir? Eldeki malzeme insan olunca, yapılan hataların giderilmesinin ne

denli zor olduğu açıkça ortadadır. Yapılacak hatalar, ulusların, hatta dünyanın kaderini değiştirecek boyutlara ulaşabilir.

Günümüzde öğrenme; artık yeme, içme, güvenlik duyma gibi temel insan ihtiyaçlarından biri haline gelmiştir. Çok yakın bir gelecekte, bilgi ve teknolojinin gelişmesine paralel olarak, köklü sosyo-ekonomik değişiklikler yer alacaktır. Bu değişiklikler, umulmadık derecede ekonomik faaliyetlerde, iş gücünün niteliklerinde, çalışma biçimleri ve boş zaman

Kendimizi daha iyi gerçekleştirebilmek, daha iyi bir eş, daha iyi anne-baba, daha iyi dünya vatandaşı olabilmek ve de ülke kalkınmasına daha iyi katkıda bulunabilmek için artık yetişkin eğitimine gereken önemi vermeliyiz.

faaliyetlerinde hızlı farklılaşmalara yol açacaktır. Daha az zaman kullanılarak, daha nitelikli elemanlarca, daha kaliteli işler yapmak gerekecektir. Öyleyse bu değişimlere ayak uydurabilmek esastır. Hayat boyunca aynı mesleği sürdürme fikri giderek güncelliğini kaybetmektedir. Süregelen değişimlere en yüksek derecede uyum sağlayabilen kişi ve uluslar, varlıklarını başarıyla sürdürebilecek, diğerleri başarısızlığa mahkûm olacaklardır. Her ülke, vatandaşlarına, kendile-

rini en üst derecede gerçekleştirebilecekleri, hem kişi hem toplum olarak refah seviyesine ulaşabilecekleri imkânları sağlamakla yükümlüdür.

Bu gerçekler göz önünde bulundurularak özetlendiğinde; hiç kimsenin okullardan, artık eğitimlerinin bitmiş olduğu duygusuyla ayrılması, okullarda gençlere verilen eğitimin, yaşantılarının çok daha büyük bir zamanını oluşturan yetişkinlik hayatına hazırlayıcı, ilerde daha da geliştirilebilecek nitelikte olması gerekmektedir. Öyleyse kendimizi daha iyi gerçekleştirebilmek, daha iyi vatandaş, daha iyi eş, daha iyi anne-baba, daha iyi dünya vatandaşı olabilmek ve de ülke kalkınmasına daha iyi katkıda bulunabilmek için artık yetişkin eğitime gereken önemi vermeliyiz.

KAYNAKÇA

- 1- Darkenwald and Merriam. Adult Education: Foundations of Practice, New York: Harper Publishing Company, 1982.
- 2- Jarvis, Peter. Adult and Continuing Education Theory and Practice, Croom Helm. London and Canberra Nichols Publishing Co., New York, 1983.
- 3- Knowles, Malcolm. S. The Modern Practice of Adult Education, New York: Association Press, 1970.
- 4- Lowe, John (Çeviren: Turan Oğuzkan), Dünyada Yetişkin Eğitime Toplu Bakış, Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu, 1985.
- 5- Titmus, Colin. Strategies for Adult Education, The Open Univ. Press, Milton Keynes, 1981.
- 6- Titmus, C., Butedahl, P., Ironside, D. (Çev: Ferhan Oğuzkan), Yetişkin Eğitimi Terimleri, Ankara: Unesco Türkiye Milli Komisyonu, 1985.

Gençlik ve Gelecek

Yard. Doç. Dr. Mustafa YILMAN
(DEÜ Buca Eğitim Fakültesi)

Geleceğini güvence altına almak isteyen milletler, yarının gençlerinin hangi değerlerle donatılması gerektiğini araştırmak, bulmak ve gerekeni zamanında yapmak zorundadırlar. Bunun en güvenilir ve kestirme yolu ise eğitim ve öğretimden geçmektedir. Öyleyse "Geleceğin gençliği nasıl olmalıdır?" sorusunun cevabı, yine bir başka soru olan, "Geleceğin eğitimi nasıl olmalıdır?" sorusunun içindedir.

GENÇLİĞİN TANIMI

Nedir gençlik? Bunca ilgiyi üzerine çekişi nedendir? Niçin dün olduğu gibi bugünün ve yarının en önemli toplumsal sorunları arasında yer almaktadır? Gençliğin, gerek biyolojik ve gerekse sosyolojik olarak toplumun diğer kesimlerinden farkı nerededir? Geleceğin gençleri nasıl olmalıdır yahut olmak zorundadır? Bu tür sorular, hemen her ülkede sıkça sorulan ve cevaplar aranmaya çalışılan konulardır.

Gençlik, bir milletin geleceği, itici ve ilerletici gücüdür. Yaşanılan günlerin aynası, gelecek yarınların habercisidir... Gençliği tanımak, onun durumunu, düşüncesini, duygusunu, tutumunu ve eylemini bilmek demektir. Bütün bunlar, gencin içinde yerleştiği ve yaşadığı

çevrenin doğal, sosyal, ekonomik, kültürel şartları ile değişir, şekillenir.¹

Gençlik üzerinde bunca ilginin yoğunlaşması ve yatırımların büyük çoğunluğunun gençliğe yönlendirilmesi, aslında her toplumun öncelikle yapması gereken gerevidir. Çünkü gençlik, bir ulusun varlık nedeni olduğu bir yana, geleceğinin de en sağlam güvencesidir.

Gençliği tanımak, onun durumunu, düşüncesini, duygusunu, tutumunu ve eylemini bilmek demektir.

1960'lı yılların sonlarına gelinceye kadar dünya ve Türkiye, gençlik konusunda tam anlamıyla yeterli bir duyarlılık göstermemiştir. Ancak dünya genelinde 1968 yılında başlayan gençlik hareketleri, bütün devletleri, gençlik sorununun boyutları ve önemi hakkında daha fazla bilinçlenmeye götürmüş ve giderek artan biçimde iyileştirici önlemlerin alınmasına neden olmuştur.

Gerçekten gençler, bir toplumun aynasıdır. Çünkü gençler, bir toplumdaki rahatsızlıkları, çelişkileri en somut biçimde davranışlarında yansıtır, dile getirirler. Nitekim gençlik davranışlarına bakarak, bir toplumun sorunları hakkında bilgi edinmek mümkündür.

Yalnız gençlik sorunu; pedagoji, psikoloji, sosyoloji, antropoloji, ekonomi, kriminoloji ve benzeri disiplinlerin ortaklaşa çözümleyebilecekleri çeşitli tür ve boyutlarda özellikler sergilemektedir.

Bizim burada üzerinde duracağımız nokta; ulusal varlığımızın temel güvencesi olan gençlerin, gelecekle iliş-

Toplumlarının aynası olan gençler, o toplumdaki rahatsızlıkları, çelişkileri en somut biçimde davranışlarında yansıtır, dile getirirler.

kileri ve nasıl bir eğitimle yetiştirilecekleri konusudur. Başka deyişle, "Yarının gençleri hangi niteliklere sahip olmalı, hangi bilgi ve becerileri kazanmalıdır?" sorusuna, belirli sınırlar içerisinde cevap aramaktır.

Gençlik, tanımlaması oldukça güç olan, biyolojik, psikolojik ve sosyal bir gelişme, olgunlaşma çağı olup genellikle kronolojik olarak 14-24 yaş dilimleri arası dönemi kapsamaktadır.¹

Gençlik devresinde bulunan genç kuşakların; bedence ve ruhça büyük bir değişim geçirmekte oldukları... Gerçekten bedensel, ruhsal ve zihinsel bir bocalama, bunalım içinde bulundukları, masal çağından çıkıp gerçeğe ulaşma çabası gösterdikleri, bundan dolayı ciddi bir şüphe ve kaygı duydukları, bağımsızlık hırsı ve otoriteye

isyan davranışları sergiledikleri, kendilerini kanıtlamak istedikleri, kültürel değerlerle çatıştıkları, tam anlamıyla bir rehberlik ve yardıma muhtaç oldukları hemen herkesçe bilinmesine ve gözlenmesine karşılık, kendilerinin gerektiği ölçüde ilgi, sevgi ve yardım görebildiklerini söylemek çok güçtür.²

Geleceğini güvence altına almak isteyen bütün milletler, yarının gençlerinin hangi değerlerle donatılması gerektiğini araştırmak, bulmak ve gerekeni zamanında yapmak zorundadırlar. Bunun en güvenilir ve kestirme yolu ise eğitim ve öğretimden geçmektedir. Öyleyse "Geleceğin gençliği nasıl olmalıdır?" sorusunun cevabı, yine bir başka soru olan, "Geleceğin eğitimi nasıl olmalıdır?" sorusunun içindedir.

Gençlik; biyolojik, psikolojik ve sosyal bir gelişme, olgunlaşma çağı olup genellikle kronolojik olarak 14-24 yaş dilimleri arası dönemi kapsamaktadır.

Gerçekten insanlığın yahut yerel olarak bir toplumun elde ettiği her türlü başarının veya ürünün; daha açıkçası bilginin, becerinin, tekniğin, yöntemin ve bulgunun yeni kuşaklara kazandırılabilmesi ve geçişin sağlanabilmesi, sadece eğitim ile mümkün olabilir. Söz konusu değer-

Eğitim, en geniş ve genel anlamıyla temelde bir etkileşim işi olup birden çok insanın birbirleri üzerinde etkili olarak birtakım değişiklikler meydana getirebilmeleridir.

lerin eğitimin dışında başka bir araçla taşınması, işlenmesi ve geliştirilmesi olasılığı yoktur.

Çünkü en geniş ve genel anlamda tanımlamak gerekirse eğitim, temelde bir etkileşim işi olup birden fazla insanın birbirlerinin üzerinde etkili olarak birtakım değişiklikler meydana getirebilmeleridir.

Nitekim insanla hayvan arasındaki asıl keskin çizgi burada bulunmakta ve insanın, kazandıklarını öteki insanlara aktarabilme yeteneği olmasına karşın, hayvanlar bundan yoksun görünmektedir. Gerçekten eğitilmiş bir insan başka bir insanı eğitebilirken, aynı şekilde, eğitilmiş bir yunus başka bir yunusu eğitememekte, bilgisini ve becerisini ona aktaramamaktadır.

YARININ EĞİTİMİ VE GENÇLİK

Eğitimin; genç insanların şekillendirilip yönlendirilmesinde ve kendilerine birtakım değerler kazandırılmasında, en etkili ve kalıcı araç olduğundan hareket ederek yarının, 2000'li yılların eğitiminin ana çizgilerini şöyle sıralayabiliriz:³

1- Demokratik, yapıcı, birleştirici ve üretkendir.

2- Her türlü olumlu gelişmeye açıktır.

3- Teknoloji kullanımı üst düzeydedir.

4- Doğru, geçerli ve kullanılabilir değerler kazandırır.

5- Yeteneğe ve kişiliğe saygıya dayanır.

6- Toplumun her yönden kalkınıp ilerleyebilmesinde temel araçtır.

7- Katılımcı, barışçı ve gelişmecidir.

8- Önyargılardan kurtulmuş, bilimsel ve araştırmacıdır.

9- Gereksiz bilgilerden ayıklanmış seçici bir öğretimi öngörür.

10- Öğrenimde herkes için olanak ve fırsat eşitliğini sağlamıştır.

11- Bütün gençlerin insan onuruna yaraşır bir hayat sürebilmeleri için zorunlu geliri elde edebilecekleri bir iş, bir meslek edinebilmelerini mümkün kılacak eğitsel ortamları yaratmıştır.

12- Bütün bunları başarıyla gerçekleştirebilecek yeterlikte öğretmen, eğitimci ve yöneticilere sahiptir.

Görüldüğü gibi geleceğin eğitimi, bugünkünden çok

farklı olguları içermekte ve bunları çözümlemiş olmayı varsaymaktadır. Özellikle yarının eğitimi; üretken, barışçı, gelişimci, mutlak bir iş ve meslek sahibi, girişimci, araştırmacı gençlerin yetiştirilmesini amaçlamaktadır.

Yetiştirilecek gençler, öncelikle doğru, geçerli ve uygulanabilir bilgi ve becerilerle donatılmış olmalıdırlar. Bilgi dolu beyinlere değil, fakat iyi işleyen beyinlere sahip kılınmalıdırlar.

Atatürk'ün dediği gibi; "Eğitim ve öğretimde izlenecek yöntem, bilgiyi insan için fazla bir süs, bir baskı aracı, yahut uygar bir zevk olmaktan çok, gerçek maddi hayatta başarılı olmayı sağlayan pratik ve uygulanabilir bir araç haline getirmektir. Milli Eğitim ... bu esasa önem vermelidir."⁴

Oysa konuya ilişkin olarak 1984 yılında hazırlanan bir raporda şu görüşlere yer verildiği gözlenmektedir:⁵

1- Halen yürürlükte olan eğitim programı ağırdır ve öğrencilere yük getirmektedir.

2- Program çağın gerisinde kalmıştır.

3- Öğrencilere verilen bilgiler, günün bilim düzeyinden uzaktır. Program günümüzün bilim ve teknik düzeyinin gerisinde kalmıştır.

4- Konuların öğrencilere günlük yaşamlarında yardımcı olacak biçimde seçilmesi, kafalarının gereksiz bilgilerle doldurulmaması gerekir.

5- Bazı ders konuları ilköğretim, ortaokul ve lisede tekrar edilerek okutulmaktadır. Konuların tekrar işlenmesi, ders saatlerinin tekrarla geçmesi yerine, yeni konular işlenebilir.

6- Derslerde öğrencilerin sorunları işlenmemektedir. Yeni programda, öğrenci ve ailelerinin sorunlarına eğilen konular bulunmalıdır.

7- Eğitim sisteminde öğrenciler ezberciliğe yönlendirilmekte, bir öğrenci konuyu anlamadığı halde ezberlemektedir. Bunun yerine dersler bilgi verici biçimde verilmelidir.

8- Her öğrenciye yetenekleri araştırılmadan aynı eğitim verilmektedir. Oysa, öğrenci yeteneğine göre eğitilmelidir.

9- Ders konuları öğrencilerin ilgisi dışındadır. Yeni programda öğrencilerin ilgisini çekecek, hevesini arttıracak konular işlenmelidir.

Burada özellikle geleceğin Türk gençlerinin yetiştirilmesi bakımından çok önemli, fakat yanlış saydığımız bazı noktalara değinmeyi zorunlu görmekteyiz.

Yarının eğitimi demokratik ve katılımcı olacağına, yeteneğe ve kişiliğe saygıya dayanacağına göre, ders konularının belli bir oranda seçiminde öğrencilerin en azından görüşlerinin alınması, 2000'li yılların eğitim anlayışının doğal bir gereğidir.

Raporun 4., 6. ve 9. maddelerinde ders konularının öğrencilerin günlük yaşamlarına yardım etmediği ve onların sorunlarına eğilmediği bildirilmektedir. Ancak bunun nasıl gerçekleştirileceği açıklanmamaktadır. Oysa işlenecek ders konularının öğrencilerin ilgisini çekebilmesi için mutlaka kendilerinin belirli ölçülerde, konuların belirlenmesinde söz sahibi olmaları, başka deyişle büyüklerin hazırlayıp gençlere sundukları kalıp, paket programlar yerine, katılımcı bir eğitimin gereği hazırlanacak ortak programların oluşturulabilmesi için uygun ortamın hazırlanması şarttır.

Yarının eğitimi demokratik ve katılımcı olacağına, yeteneğe ve kişiliğe saygıya dayanacağına göre, ders konularının belli bir oranda seçiminde öğrencilerin yetkili kılınması, en azından kendilerinin görüşlerinin alınması, 2000'li yılların eğitim anlayışının doğal bir gereğidir.

Bu açıdan her düzeydeki eğitim ve öğretim programla-

rının hazırlanmasında gençlerin katkısı sağlanmalı, görüşleri mutlak alınmalı ve her şeyi büyükler, yetişkinler bilir saplantısından kurtulunmalıdır. Bize göre gençlerin, her düzeydeki ve türdeki eğitim etkinliklerinde sorumluluk almaları, gerek kişilik ve karakter gelişimlerinin tam olması gerekse yarının toplumunun uygar bir görünüm kazanmasında önemli ve vazgeçilmez yararlar sağlayacaktır.

Gençlerin yeteneklerine inanmalı ve kendilerine güvenilmelidir. Onlara kendilerini kanıtlama, gösterme fırsatları verilmeli, başarıları desteklenmeli ve eğer olursa yanlışlarını, eksiklerini düzeltmek, gidermek için onlara zaman tanınmalıdır. Eleştiriler mutlak yapıcı olmalıdır.

Geleceğin Türk gençleri; kendilerine güvenleri olan, çalışkan, yaratıcı, üretici ve işbirliği duyguları gelişmiş, sorumluluklarının bilincine varmış, kendilerine güvenilen ve düşüncelerine saygı duyulan birer insan olarak yetiştirilmelidir. Bunun için her düzeyde gerekenler yapılmalı ve hiçbir özveriden kaçınılmamalıdır. Çünkü eğitime yapılan her türlü yatırım, en değerli yatırımdır. Bir ülkenin kalkınmasında eğitilmiş insan gücünün önemini anlamak bile belirli düzeyde bir eğitimi zorunlu kılar. Uzmanlar, ABD ve Japonya'nın kalkınmasında ve bugünkü duruma gelmesinde, eğitimin büyük payı olduğu konusunda birleşmektedirler.

Nitekim Japonya'nın bugünkü eğitim sistemi, toplumun sürekli değişen insan gücü istemlerini karşılayan yapısal bir gelişme süreci içinde bulunmaktadır... Eğitim, öğrenim ve kültür konu-

ları, ekonomiden hemen sonra, günlük basın ve ulusal bilincin ikinci önemli sorunudur... Ortaokula dayalı beş yıllık Teknoloji Kolejlere, ulusal ekonomi ve ileri teknolojinin ustalarını, yaratıcı öncülerini yetiştirmektedir.⁶

Görülüyor ve anlaşılıyor ki, 2000'li yıllar, bir teknoloji çağı olacaktır. Bu nedenle, geleceğin gençleri büyük çoğunlukla teknokratları olacaktır. Ancak eğitim sistemi bir yandan teknik insan gücünü yetiştirip bunun kalitesini yükseltirken öbür taraftan onun ruhen sağlıklı bir yapıya kavuşturulması için gerekli öğelere de yer vermek zorundadır.

**Gençliğin
eğitiminde;
bilgi edinme,
dinlenme ve
eğlenme arasında
bir bütünlük
sağlanması,
onun yarına
hazırlanırken
aynı zamanda
dengeli ve sağlıklı
bir ruhsal yapıya
kavuşturulması
kaçınılmazdır.**

Gençliğin eğitiminde; bilgi edinme, dinlenme ve eğlenme arasında bir bütünlük sağlanması, onun yarına hazırlanırken aynı zamanda dengeli ve sağlıklı bir ruhsal yapıya kavuşturulması kaçınılmazdır.

Gençlik, ülkemizde giderek artan ölçüde ve yaygın biçimde gündeme getirilmiş

ve konu edilmiş olmasına karşılık, onun özlemlerine tam cevap verebilmiş olmaktan henüz oldukça uzak olduğumuz, bir gerçektir. Nitekim Türkiye, çevresindeki ülkelere kıyasla genelde eğitime gereken önemi vermemektedir. Sabit sermaye yatırımları içinde eğitime ayrılan pay çok düşüktür. Örneğin 1965'te eğitime ayrılan pay % 15,5 olmasına karşılık, bu sayı giderek azalmış ve 1987'de % 8,5'e düşmüştür. Oysa 1960'ta bazı Ortadoğu ülkelerinin eğitime ayırdıkları pay % 8 olup, buna yakındır.

Özellikle kaliteli bir eğitim ve öğretim için, hemen herkesin yararlanabilmesini mümkün kılacak ölçüde ve düzeyde altyapı yatırımlarının gerçekleştirilememiş olması, 2000'e çok yaklaştığımız şu yıllarda, biz Türkler için hiç de kabul edilebilir bir görüntü değildir. Bunun hızla düzeltilmesi, zanaatsız ve mesleksiz bir tek gencin bile bırakılmaması, tüm gençlerimize devletçe her türlü maddi ve manevi desteği sağlayacak organizasyonların ivedilikle gerçekleştirilmesi için gerekli yatırımların yapılması, en büyük dileğimizdir.

Genç deyince genelde sadece öğrenim çağındaki gençler akla gelmektedir. Oysa, gerek kendi başarısızlıkları gerekse öğrenim olanaklarının yeteri ölçüde sağlanamaması yüzünden okul kurumu dışında kalanların da büyük bir çoğunluk oluşturduğu ve sorunlarının da ayrı bir özellik taşıdığı gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü ortaöğretimde, ortaokul düzeyinde okullaşma oranı ortalama % 45,2 ve lisede ise % 25,6 dolayında seyretmekte olup ortaokul çağındaki gençlerin % 54,8'i ve lise

grubundakilerin % 74,4'ü okul kurumu dışında bulunmaktadır. Bunların bir kısmı boş gezmekte, bir kısmı da genellikle uygun olmayan iş ve zanaatlarda çalışmak zorunda kalmaktadır.

Gerçekte devlet, her genç; yetenekleri ve kapasitesi ölçüsünde okul, kurs ya da bir iş, zanaat içinde yer almasını sağlayıcı önlemler alabilir ve uygulamaya geçebilir. Bunun yolları, kaynakları ve yöntemleri araştırılıp bulunabilir. Ancak, bu konuda önemli bir motivasyon eksikliği vardır. Öncelikle bunun giderilmesi şarttır.

Zaten konuya yönelik yayınların; konferans, panel, sempozyum, açık oturum, brifing gibi sosyal etkinliklerin amacı, söz konusu moti-

Gençlik ve gelecek arasındaki ilişkide sorulması gereken sorulardan belki de en önemlisi, yarının mesleklerinin nelerden oluşacağı ve bunların hangi nitelikte insanlar, gerektireceğidir.

vasyon eksikliğini olabildiğince gidermeye çalışmak, yetkililer düzeyinde uyarıcı etki yapmak, kamuoyunu bilinçlendirmektir. Ancak bunun dozu hiçbir zaman kaçırılmamalı, söz kısmı uygulanmanın önüne geçmemelidir.

Çünkü burada asıl önemli olan, gençler için neler düşünüldüğü olmayıp nelerin yapılabildiği ve nelerin neden yapılamadığıdır. Çünkü yetişkinlere, topluma ve bunla-

rın örgütlenmiş şekli olan devlete güvenleri sarsılan bir gençlik, istemeyerek de olsa zararlı olabilir. Bundan ötürü kendilerine verilebilecek sözlerin,ülke olanaklarıyla orantılı ve yapılabilir olması önem taşımaktadır.

Gençlik ve gelecek arasındaki ilişkide sorulması gereken sorulardan belki en önemlisi, yarının mesleklerinin nelerden oluşacağı ve bunların hangi nitelikte insanlar gerektireceğidir.

Gözlemlere bakılırsa 2000'li yılların meslekleri, ekonomi ve teknoloji yönünde bir gelişme gösterme eğilimindedir. Nitekim tıp, eczacılık ve hukuk dallarına ilgi azalmaktadır. Gerçekten, elde edilen ücretle okul arasındaki ilişki araştırıldığında, ön sıraları teknik insan gücü üreten okullarla idari ve ticari nitelikli insan yetiştiren okulların aldığı görülmektedir. Aynı zamanda, sağlanan ücretle iş deneyimi arasında yakın bir ilişki bulunmaktadır.

Şüphesiz gelecek, gençler içindir. Ancak onlar, geleceğe ait midir, yoksa değil midir? Başka deyişle eğitim sisteminin yetiştirmekte olduğu

insanlar, geleceğin istediği özelliklere ne ölçüde sahiptirler? Bu konuya ilişkin neler, nasıl yapılabilir?

Hemen belirtelim ki, Türkiye'nin bu konudaki sorunu, birçoklarının sandığı ve ileri sürdüğü gibi sadece parasal, ekonomik olmayıp daha çok geleceğe ve topluma yönelik genel politikayla ilişkilidir. Gerçekten mevcut gençlik sorunlarının yaklaşık % 50'si, varolan kaynaklarla yeni düzenlemeler yoluyla kolaylıkla çözülebilir niteliktedir. Bunun için konunun

Hemen belirtelim ki, Türkiye'nin bu konudaki sorunu, birçoklarının sandığı ve ileri sürdüğü gibi sadece parasal, ekonomik olmayıp daha çok geleceğe ve topluma yönelik genel politikayla ilişkilidir.

önemine inanmak ve işi becerecek yeteneğe sahip olmak yeterlidir.

Doğaldır ki bu sınırlı yazımızda, çözümlere yönelik ayrıntılara girmek mümkün değildir. Somut bir örnek vermek gerekirse, 1-2 yılda yükseköğrenim yurtlarının iki katına çıkarılması, istenirse nelerin yapılabileceğinin göstergesidir.

Elbette böylesine hızlı değişmelerin yaşanmakta olduğu bir zamanda, yakın, hele uzak geleceğe ilişkin tahminlerin yapılabilmesi çok güç olmakla birlikte, bu konuda çalışmalar sürdürülmektedir. Burada bilimsel bir varsayım ya da kehanette bulunmak mümkün değildir. Ancak bu durum, hiçbir zaman geleceğe yönelik hesapların yapılamayacağı anlamına da gelmez. Çünkü her ne kadar tam anlamıyla bir öngöründen yoksun olsak da geleceği bugünden inşa etmek zorundayız.

***Geleceği
bugünden inşa
etmek zorundayız.
Çünkü artık,
"Bugün dursun,
yarın yapılır,"
diyebilme olanağı
kalmamıştır.***

2000 yılında nüfusumuz içindeki genç insan sayısı yaklaşık 15 milyonu bulacaktır. Başka deyişle şu andaki gençler, anılan yıllarda ülke yaşamında gerçek etken birer yetişkin olacaklardır. Onun için "Bugün dursun yarın yapılır," diyebilme olanağı kalmamıştır.

Özetle yarının gençleri:

1- Dünya politik yaşamı, ekonomi politikası ve teknolojik yapısı,

2- Bunların Türkiye'ye doğrudan ya da dolaylı etkileri,

3- Türkiye'nin kendi iç yapısındaki değişmelerinin niteliği,

4- Bağımsız bir millet olarak varlığımızı tehdit edebilecek her türlü oluşumu zamanında algılayabilecek olanaklara sahip bulunması konusunda bilgili, uyanık ve yeterli olarak yetiştirilmek zorundadırlar.

Son olarak, hangi iş ve meslekler söz konusu olursa olsun, gelecek hakkında şunları söyleyebiliriz.⁸

1- Yeni iş sayısında bir artış beklenmiyorsa da mevcut iş alanlarında, işlev ve niteliklerin dağılımında önemli ölçüde kaymalar olacaktır. Doğrudan doğruya üretime bağlı görevler azalırken yeni ürünlerin incelenmesi, araştırma, geliştirme, dağıtım, tanıtım, pazarlama görevlerinde artış olacaktır. Dolayısıyla hizmetlerin (işletme, finans, pazarlama, iletişim...) payı artmaya devam edecektir.

2- Öbür taraftan üretim tekniklerinin çağdaşlaşmasındaki gelişme, yükseköğrenim görmüş kadroların oranında bir artışa yol açacaktır.

3- "Yeni teknolojilerin" gelişmesi, çeşitli toplumsal ve ekonomik engeller yüzünden ağır bir tempoyla gerçekleşecektir. Bu, mesleki eğitimin yeni duruma ayak uydurmasına zaman sağlayacaktır. Böylelikle yeni teknolojiler yepyeni dallara olduğu kadar, geleneksel dallara (makine, dokuma...) da girecektir.

4- Yeni işler gittikçe daha yüksek nitelikli bir eğitim ge-

rektirecektir. Bu eğitim çok yönlü nitelikte olacak, belli bir dalda iyice yetişmiş olmayı gerektirmekle birlikte, komşu teknolojilerin (elektronik, bilişim) ve yaşayan bir dilin bilinmesini de gerektirecektir.

***Geleceğin gençleri,
her şeyden önce
kendi alanlarında
daha kaliteli ve
çok yönlü yetişmek
ve teknoloji
kullanımı
konusunda yetkin
olmak
durumundadırlar.***

5- Yüksek kadrolardan bu tür bir yetiştirme istenirken, ara kadrolar ve daha alt kadrolar (teknisyenler, işçiler, memurlar) işe alınırken de daha üst düzeyde bir yetiştirme aranacaktır.

Özetle geleceğin gençleri, her şeyden önce kendi alanlarında daha kaliteli ve çok yönlü yetişmek ve teknoloji kullanımı konusunda yetkin olmak durumundadırlar; bugüne göre çok daha hızlı sosyal, ekonomik, politik, bilimsel ve teknolojik değişmelere zamanında başarıyla uyum sağlayabilecek şekilde yetiştirileceklerdir.

Atatürk'ün kendilerine sonsuz güvendiği ve üstün yeteneklerle donatılmış saydığı değerli Türk gençlerinin, O'nun özlediği çağdaş uygarlığa ulaşmada, yarınlarda önemli başarılar sağlayacaklarına umudumuz vardır. Kendilerinin varlıklarını ortaya koyabilmeleri ise büyük ölçüde onları yetiştirecek öğ-

retmenlerin niteliklerine bağlı
bulunmaktadır.

Ayrıca eğitim sisteminin yeniden, ancak işin ehli yetkililerce gerçekçi bir biçimde incelenip değerlendirilmesi, bir sistem yaklaşımı içinde, bütün boyutlarıyla 2000'li yılların çağ ve ülke ihtiyaçlarına cevap verebilecek biçimde düzenlenmesi kaçınılmazdır.

KAYNAKÇA

- 1- Köknel, Özcan. Türk Toplumunda Bugünün Gençliği. Bozak Matbaası, İstanbul, 1970.

- 1- Köknel, Özcan. **Cumhuriyet Gençliği ve Sorunları.** Cem Yayınevi, Başaran Matbaası, İstanbul, 1981.

- 2- Akgül, Mehmet. Kültür Varlığımızın Korunması ve Gençlik. İzmir Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayını, İzmir, 1985.**

- 3- Yılman, Mustafa. Türkiye'de Ortaöğretime Öğretmen Yetiştirme Sisteminin Pedagojik Temelleri. Doktora Tezi, DEÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir, 1987.

- 4- Genelkurmay Başkanlığı,
Atatürkçülük. I. Genelkurmay
Basımevi. Ankara, 1982.**

- 5- MEGSB. Tanıtma- I**
Milli Eğitim Basımevi, İstanbul,
1984.

- 6- Güvenç, Bozkurt. Japon Kültürü. Türkiye İş Bankası Yayını No: 213 Ankara, 1980.**

- 7- Fransız Büyükelçiliği.
Fransa'dan Haberler Sayı:
1010 Ankara, 1985.**

- 8- Selçuk Üniversitesi. I. Milli Gençlik Kongresi. Selçuk Üniversitesi Basımevi, Konya, 1987.

- 9- Ekşi, Aysel. Gençlerimiz ve Sorunları. İstanbul Üniversitesi Yayını No: 2790 İstanbul, 1982.**

- 10- Türk Eğitim Derneği.
Gençliğin Eğitimi ve Sorunları. TED Yayını No. 9 Ankara, 1985.

Ben, ortaokul mezunu 22 yaşında bir gencim. Liseye devam edemedim. Ancak, kendimi, yeni bir şeyler öğrenmeye ve geliştirmeye açık hissediyorum. Bana bu konuda yardımcı olabilir misiniz?

İnsanın yeni bir şeyler öğrenebilmesi, kendini gösterebilmesi için mutlaka okula gitmesi gerekli değildir. Okullar, uzun yıllar alan bir izleni (program) çerçevesinde, öğrencilere çeşitli beceriler kazandırmanın yanı sıra, onlara birtakım ahlaksal, sosyal, ekonomik değerler aşılar. Ancak, eğitim sadece okullarla sınırlı değildir. Eğitimi bitirmiş ya da çeşitli nedenlerden dolayı eğitimi yarım kalmış kişiler, eğitim ve öğrenim gereksinimlerini çeşitli biçimlerde karşılayabilirler.

İster ilkokul mezunu olsun, ister üniversite mezunu, kendini yeni şeyler öğrenmeye açık hisseden herkes, bu isteğini, belli bir alan ya da beceriye yönelterek, gerek var olan yetişkin eğitimi merkezlerinden gerekse kendi sağlayacakları olanaklarla giderebilir. Örneğin, siz ortaokul mezunu bir genç olarak, ilgilerinizi ve ne yapmak istediğinizi bir gözden geçirip şimdilik kendinizi deneyeceğiniz bir alan bulabilirsiniz. Yalnız, bu alanı seçerken seçiminizin gerçekçi olması amacıyla şu noktaları gözden geçirmeniz yararlı olacaktır.

Amacım Nedir? Ne Yapmak İstiyorum?

Bunu belirlerken şu noktalara dikkat edin:

a) Varmak istediğiniz nokta neresidir?

b) Bu alan sizi hem maddi hem de manevi açıdan doyuracak mı?

c) Eğer istediğiniz sadece gelir getirecek bir meslekse; seçtiğiniz alanın geliri sizin istediğiniz düzeyde mi?

d) Seçtiğiniz alan ya da beceri, ileride size kendinizi daha da geliştirme olanağı sağlayacak mı?

e) Eğer istediğiniz sadece sizi meşgul edecek bir alan ya da beceriyse; bu alan yeterince geniş ve doyurucu mu?

Doğal olarak, yukarıda belirtilen noktaların amacı, sadece sizin bilinçli ve sağlıklı bir seçim yapmanıza yardımcı olmaktır. Doğru seçim yapabilmenin bir başka koşulu da önceden bilgi edinmenizin gerekliliğinin yanı sıra, seçtiğiniz alanda deneyim kazanmanıza da bağlıdır. Bu nedenle kendinize, seçtiğiniz alanda bir deneme yapma fırsatı tanımalısınız.

Size şimdiden, seçeceğiniz alanda başarılar dileriz.

Ben, ortaokul mezunu 22 yaşında bir gencim. Liseye devam edemedim. Ancak, kendimi, yeni bir şeyler öğrenmeye ve geliştirmeye açık hissediyorum. Bana bu konuda yardımcı olabilir misiniz?

İnsanın yeni bir şeyler öğrenebilmesi, kendini gösterebilmesi için mutlaka okula gitmesi gerekli değildir. Okullar, uzun yıllar alan bir izlen (program) çerçevesinde, öğrencilere çeşitli beceriler kazandırmanın yanı sıra, onlara birtakım ahlaksal, sosyal, ekonomik değerler aşılar. Ancak, eğitim sadece okullarla sınırlı değildir. Eğitimi bitirmiş ya da çeşitli nedenlerden dolayı eğitimi yarım kalmış kişiler, eğitim ve öğrenim gereksinimlerini çeşitli biçimlerde karşılayabilirler.

İster ilkokul mezunu olsun, ister üniversite mezunu, kendini yeni şeyler öğrenmeye açık hisseden herkes, bu isteğini, belli bir alana ya da beceriye yönelterek, gerek var olan yetişkin eğitimi merkezlerinden gerekse kendi sağlayacakları olanaklarla giderebilir. Örneğin, siz ortaokul mezunu bir genç olarak, ilgilerinizi ve ne yapmak istediğinizi bir gözden geçirip şimdilik kendinizi deneyeceğiniz bir alan bulabilirsiniz. Yalnız, bu alanı seçerken seçiminizin gerçekçi olması amacıyla şu noktaları gözden geçirmeniz yararlı olacaktır.

Amacım Nedir? Ne Yapmak İstiyorum?

Bunu belirlerken şu noktalara dikkat edin:

a) Varmak istediğiniz nokta neresidir?

**b) Bu alan sizi hem mad-
di hem de manevi açıdan
doyuracak mı?**

c) Eğer istediğiniz sadece gelir getirecek bir meslekse; seçtiğiniz alanın geliri sizin istediğiniz düzeyde mi?

d) Seçtiğiniz alan ya da beceri, ileride size kendinizi daha da geliştirme olanağı sağlayacak mı?

e) Eğer istediğiniz sadece sizi meşgul edecek bir alan ya da beceriyse; bu alan yeterince geniş ve doyurucu mu?

Doğal olarak, yukarıda belirtilen noktaların amacı, sadece sizin bilinçli ve sağlıklı bir seçim yapmanıza yardımcı olmaktır. Doğru seçim yapabilmenin bir başka koşulu da önceden bilgi edinmeniz gerekliliğinin yanı sıra, seçtiğiniz alanda deneyim kazanmanıza da bağlıdır. Bu nedenle kendinize, seçtiğiniz alanda bir deneme yapma fırsatı tanımalısınız.

Size şimdiden, seçeceğiniz alanda başarılar dileriz.

Çocukların ve Gençlerin Okuma Alışkanlıkları Üzerine Bir Araştırma

Doç. Dr. Üstün DÖKMEN
(Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi)

Çocukların ve gençlerin hatta yetişkinlerin yeterince kitap okumamalarının en önemli nedenlerinden birisi, iyi okuyamıyor olmalarıdır.

Çocuklarımızın ve gençlerimizin okumaya ilgilerini arttırmak, daha çok ve daha iyi okumalarını sağlamak amacıyla çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmaların yönünü ve niteliğini belirlemek için çocukların ve gençlerin okuma ile ilgili sorunlarını araştıran bilimsel incelemelere ihtiyaç vardır. Bu ihtiyaç doğrultusunda 1989 yılında, "Okuma Becerisi, İlgisi ve Alışkanlığı Üzerine Psiko-Sosyal Bir Araştırma" adını taşıyan bir araştırma gerçekleştirildi. Bu yazıda, söz konusu araştırmanın çerçevesi ve bazı bulguları özetlenecek, gözlenen sorunlara çözümler önerilecektir.

Adı geçen araştırma kapsamında, "Okuma Becerisi Testi", "Okuma İlgisi Ölçeği", "Okuma Alışkanlıkları Anketi" ve "Kütüphane Kullanım Anketi" adlı araçlar geliştirilmiş ve uygulanmıştır.

Bu araçlar, Ankara'nın çeşitli semtlerindeki dört ilkokuldan, dört liseden ve iki üniversiteye ait beş fakülteden seçilen toplam 805 öğrenciye uygulanmıştır. Elde edilen bazı ilginç bulguları şöyle özetleyebiliriz:

Okuma Becerisi testi, Sabahattin Eyüboğlu'nun Montaigne'den çevirdiği "Denemeler" adlı kitaptan aldığımız kısa bir metinden oluşmaktadır. Dilimizde 15 defa basılan bu popüler kitaptan alınan söz konusu metni öğrencilerin kaç dakikada okudukları belirlenmiş, metni ne ölçüde anladıklarını görmek içinse, kendilerine 10 soru sorulmuştur. Bu işlem sonucunda her öğrenciye a) Okuma hızı puanı ve b) Okuduğunu anlama puanı verilmiştir. Lise öğrencilerinin ortalama olarak dakikada 135, üniversite öğrencilerinin ise 146 kelime okudukları bulunmuştur; bu-

rada söz konusu olan sadece okumaktır. Anlayarak okumak söz konusu olduğunda ise liseli öğrencilerin dakikada ortalama 55 kelimeyi, üniversiteli öğrencilerinse 91 kelimeyi anlayarak okudukları görülmüştür. Bu hızlar çok düşüktür. Uygun eğitimin verilmesi durumunda, yetişkinlerin dakikada 1000, hatta daha fazla kelimeyi anlayarak okuyabildikleri bilinmektedir. Kendi kendilerini eğitenlerinse, dakikada en az 500 kelimelik bir hıza erişmeleri mümkündür.

Öğrencilerimiz, kendilerine verilen metni hem yavaş okumuşlar hem de ilk okuyuşta yeterince kavrayamamışlardır. Okudukları metne uygun bir başlık koymaları istendiğinde, lise öğrencilerinin % 47'si, üniversite öğrencilerinin ise % 17'si metnin kapsamına/ana fikrine uygun bir başlık koyama-

mışlardır. Öğrencilere sorulan sorulardan biri de metnin yazarının kim olduğuydu. Metinde yazarın kimliği hakkında en küçük bir bilgi yoktur, metnin Montaigne'e ait olduğu, sadece araştırmacı tarafından bilinmektedir. Böyle olunca da okuyuculardan beklenen, söz konusu soruya "Metnin yazarı belli değil," diye cevap vermeleridir. Oysa lise öğrencilerinin % 65'i, üniversite öğrencilerinin ise % 64'ü yazarın adının "Plinius" olduğunu ileri sürmüşlerdir. Öğrencilere verilen

Yavaş ve yeterince anlamadan okuyanlar, daha çok mizah ve magazin türü dergileri tercih etmektedirler; buna karşılık, hızlı ve anlayarak okuyanlar ise çeşitli bilim-kültür dergilerine ve roman türü kitaplara yönelmektedirler.

metnin ilk cümlesi şöyle başlamaktaydı: "Plinius'un dediği gibi, herkes kendisi için bir derstir; ...". Daha sonra metin içinde yazar (yani Montaigne), pek çok defa "Ben" zamirini kullanmıştır. Bu durumda, "Ben" diyen kişi ile Plinius'un aynı kişi olmadığı açıktır. Metin yazarının Plinius olduğunu söyleyen okuyucuların, çok dikkatsiz okudukları anlaşılmaktadır.

Öğrencilerimizin okuma hızları ile metni anlama düzeyleri ve okumaya ilgileri arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur; şöyle ki: Yavaş okuyanlar daha az, hızlı okuyanlar daha fazla anlamaktadır. Yine, yavaş okuyanların okumaya ilgileri az, hızlı okuyanların ise fazladır. Bunun bir uzantısı olarak, okuduklarını daha iyi anlayanların, az anlayanlara oranla okumaya daha fazla ilgi duydukları anlaşılmaktadır. Yavaş ve yeterince anlamadan okuyanlar, daha çok mizah ve magazin türü dergileri tercih etmektedirler; buna karşılık, hızlı ve anlayarak okuyanlar ise çeşitli bilim-kültür dergilerine ve roman türü kitaplara yönelmektedirler. Elde edilen bu sonuçlar, bize, ço-

cukların ve gençlerin kitaba yönelik ilgilerini nasıl arttırabileceğimiz konusunda ipucu

Çocuklara, özel eğitim vererek daha iyi okumalarını sağladığımızda, hem kitaba duydukları ilgi artacak hem de çeşitli yayınlara yönelebileceklerdir.

vermektedir. Çocukların ve gençlerin hatta yetişkinlerin yeterince kitap okumamalarının nedenlerinden birisi, iyi okuyamıyor olmalarıdır. Öyleyse kişilere, özellikle çocuklara, bu konuda özel eğitim vererek daha iyi okumalarını sağladığımızda, hem kitaba duydukları ilgi artacak hem de daha çeşitli yayınlara yönelebileceklerdir.

Araştırmamızın bir başka bulgusuna göre de öğrencilerimiz, kütüphanelerden nasıl yararlanılacağını yeterince bilmemektedirler. Üniversite öğrencilerinin % 0,8'i konu

kataloguna bakmayı, % 23'ü Index'in, % 95'i ise Abstract'ın ne olduğunu bilmektedir; % 98'i ise Türkiye Makaleler Bibliyografyası'na

Öğrencilerimiz, kütüphanelerden nasıl yararlanılacağını yeterince bilmemektedirler.

hiç bakmamıştır. Öğrencilerin kütüphanelerdeki kaynaklara çok fazla ihtiyaç duymadıkları da anlaşılmaktadır; üniversite öğrencilerinin % 83'ü kütüphaneye gitmekte, gidenlerinse % 54'ü kütüphanede kendi kitap ve notlarından çalışmaktadır. Bu durumda kütüphanelerin, daha çok "okuma salonu" niyetine kullanıldığını söyleyebiliriz. Böyle olmasının nedeni ise herhalde, öğrencilerimizin kaynak aramaya yeterince yöneltilmemeleri ve derste tutulan notların sınıf geçmek için yeterli olabilmesidir.

Öğrenciler içinden, liseye gidenlerin % 24'ü, üniversiteye gidenlerin % 19'u öğ-

retmenlerinden, bir rehberlik uzmanından ya da kütüphane görevlisinden kütüphanede kaynak aramayı öğrendiklerini belirtmişlerdir; geri kalan büyük çoğunluk ise ya kendi kendine öğrenmiş ya da hiç öğrenememiştir. Bu durumda kanımızca, öğrencilere kütüphane kullanımının öğretilmesi, okullardaki rehberlik hizmetlerinin ihmal edilmez bir parçası kabul edilmelidir.

İlkokullarımızda ise durum daha yüz güldürücüdür. Bulgularımıza göre, ilkokul öğrencilerinin çoğunluğu çocuk kütüphanelerine gitmekte ve ödünç alma sisteminden yararlanmaktadırlar. Ayrıca belirtmek gerekir ki ilkokullarımızda sürdürülmekte olan "sınıf kitaplığı" uygulaması da yararlı olmaktadır. Bu konuda üzücü olan, okullarımızda okul kütüphanesine hemen hiç önem verilmemesidir. İlkokulların büyük ço-

İlkokullarda sürdürülmekte olan "sınıf kitaplığı" uygulaması, öğrenciler için yararlı olmaktadır.

ğunluğunda kütüphane ya hiç yoktur ya kütüphane vardır ama kadrosuzluk nedeniyle memur bulunamadığı için kapalıdır ya da vardır ve açıktır

Bazı ilkokullarda, ansiklopedi dizileri idarecilerin odasındadır ve öğrencilerin bunlara "el sürme" şansları oldukça azdır.

ama okulun bodrum katındadır. Yine bazı ilkokullarda, ansiklopedi dizileri idarecilerin odasındadır ve öğrencilerin bunlara "el sürme" şansları oldukça azdır. Çocuklar kitabı evlerinde de okuyabilirler; fakat çocuklarımızı yarının okuyucuları yapmak istiyorsak, onlara, kütüphanenin kendine özgü havasını teneffüs etme fırsatı vermeliyiz.

Bu konudaki son önerimiz "kütüphane gönüllüleri" ile ilgilidir. Batı ülkelerindeki çocuk kütüphanelerinde, günün belli saatlerinde çalışan kütüphane gönüllüleri vardır. Bu sistemi ülkemizde de kurmak ve kamuoyuna tanıtmak yararlı olabilir.

Çocukta ve Ailede Disiplini Sağlama ve Sürdürme Yolları

Oya ARCA
(Özel Kültür Lisesi
Rehberlik Uzmanı)

Hiç kimsenin bir çocuk üzerinde fiziksel üstünlük kurmaya, onu ruhsal ve fiziksel yönden yaralamaya hakkı yoktur. Kaldı ki dayak, güçsüzlüğün bir göstergesidir.

deyişle disiplin, bireyin kişiliğini kazanabilmesi, uyumlu ve başarılı olabilmesi için ona gereken özgürlüğün tanınması; doğru yolu bulabilmesi, toplumsal kuralları öğrenebilmesi için de sevgi dolu bir denetim ortamının sağlanmasıdır.

OLUMLU DAVRANIŞLAR KAZANDIRMAK

Davranışlar, sonuçlarıyla kontrol edilir. Bir başka deyişle, bir davranış, sonucuna göre devam eder ya da sona erer. Bir davranışın sonunda istediğimizi elde ettiğimizde, o davranış yineleme olasılığımız yükselecektir. Ancak sonuç olumsuz olduğunda, bir daha aynı davranışta bulunma olasılığımız düşük olacaktır.

Bu yazıda, disiplini sağlama ve sürdürme yollarını, neden-sonuç ve ödül-ceza ilişkileriyle açıklamaya çalışacağız.

Önce disiplinin tanımını yapalım: Günlük konuşma dilinde disiplin, yaygın olarak belirli kuralların baskılı

bir eğitimle kazandırıldığı, kuralların katı bir biçimde uygulanmasını sağlamak için cezanın kullanıldığı bir yöntem olarak bilinmektedir.

Oysa disiplin; "öğretici, düzenli, doğru davranış ve yetkinlik kazandırıcı yetiştirme" demektir. Bir başka

Bir çocuk, istediği herhangi bir şeyi ağlayarak elde etmişse, çocuğun başka isteklerini ağlayarak bildirmesi de kaçınılmazdır; ancak çocuk ağladığı halde istediğini elde edemezse, bir dahaki sefere ağlama olasılığı düşük olacaktır.

Kişilik önce ailede şekillenir. Anne-babalar, yaşantıları, değerleri ve kişilik özellikleriyle çocuklara model olurlar.

İlk çocukluktan itibaren dünyayı deneme yoluyla öğrenen çocuklar, bu öğrenmeyi çok hızlı gerçekleştirirler. Bu hızlı öğrenmenin en önemli koşulu, yetişkinlerin davranışlarında tutarlı olmasıdır. Örneğin, bir anne, sokakta satılan yiyecekleri almayacağını söyledikten sonra; çocuğu ısrar etti, ağladı ya da üzüldü diye bu kararından vazgeçerse, sonuç hoş olmayacaktır. Çocuk, annesinin önceden yaptığı hiçbir uyarıyı önemsemeyecek, nasıl olsa istekleri yerine getiriliyor diye ısrar etmeye devam edecektir. Bu yüzden, çocuklarımız karşısında olabildiğince tutarlı olmalıyız.

Eğer söz konusu olan odasını toplamasını istediğimiz bir genç ise bir ön konuşmayla işe başlamakta yarar vardır. Onunla, artık büyüdüğü, yaşadığı yeri temiz ve düzenli tutmasının kendisine ne gibi yararları olacağı ve benzeri konularda konuşabiliriz. Daha sonra odayı

son kez birlikte toplayabiliriz. Bundan sonraki altın kural, annenin bir daha odayı toplamamasıdır; ikinci ve önemli kural ise genci yaptığı işten dolayı ödüllendirmektir. Oda çok kötü toplanmış, anne odanın halini beğenmemiş olabilir. Tüm bunların önemi yoktur. Önemli olan, çocuğun bir iş yapması ve devamının sağlanabilmesidir. Nasıl olsa zamanla daha iyisi yapılacaktır.

İşte bir davranışın en önemli sonucu bu olmalıdır: **ÖDÜL.** Çocuk, davranışının sonucunda ödül aldığı takdirde, ne olursa olsun o davranışı sürdürmek isteyecektir.

ÖDÜL VE CEZA

Çocuğu ve genci disipline etmenin ve çeşitli kuralların yerleşmesini sağlamanın en iyi yolu, ödül-ceza sistemini kullanmaktır. Bu sistem, kurallarına bağlı kalındığında çok çabuk sonuç verir.

Nasıl Uygulanır?

Kuşkusuz tüm anne-babalar, çocuklarının olumlu davranışlar kazanmasını is-

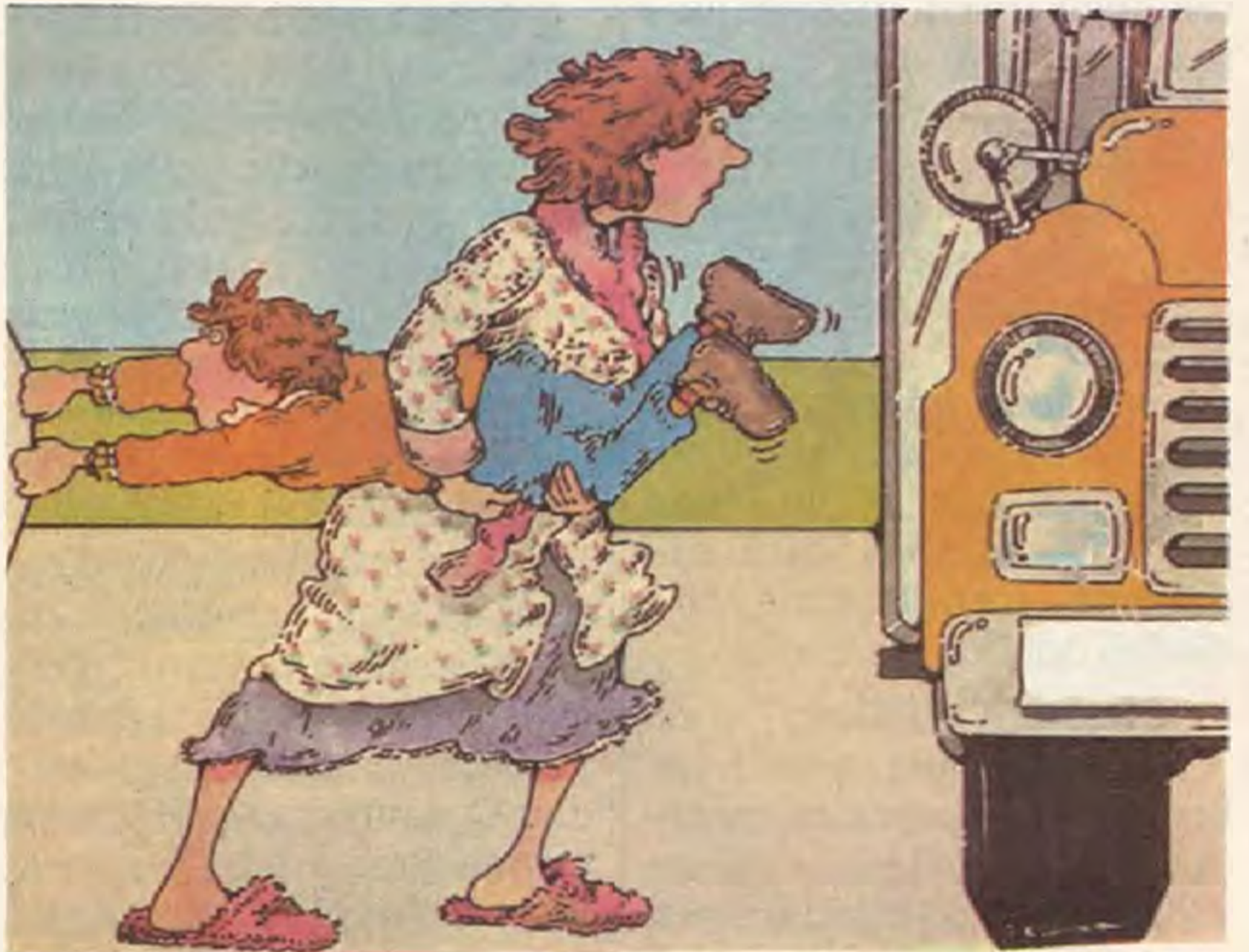
terler. Sorun, bunun nasıl gerçekleşeceği. Kişilik önce ailede şekillenir, daha sonra çevre de buna katılır. Özellikle anne-babalar, yaşantıları, değerleri ve kendi kişilik özellikleriyle çocuklarına model olurlar.

Olumlu davranışta bulunan çocuk hemen ödüllendirilmelidir ki, yapılan davranışın yinelenme olasılığı yükselsin.

Kendi içinde tutarlı olmayan bir ailede yetişen çocuktan tutarlılık beklemek haksızlık olur. Öncelikle ödüllendirilecek ya da cezalandırılacak davranışlar belirlenmeli ve işe ödülünden başlanmalıdır.

ÖDÜL NASIL VERİLMELİDİR?

İstenilen davranışları kazandırmanın en iyi yolu,

olumlu davranışları pekiştirmek. Olumlu bulunan ve istenilen bir davranışın gerçekleştirilmesinden hemen sonra ödüllendirilmesi, o davranışın bir daha yapılma olasılığını yükseltecektir.

Bu aşamada ufak tefek hataları görmezden gelmek, ödülün önemini arttıracaktır. Olumlu davranışlar ödül gördükçe, çocuk, bu düzeni öğrenecek ve ödülün mahrum kalmamak için olumsuz davranışlarını zamanla engelleyecektir. Ödüller, kişinin yaşına, gereksinimlerine, kişilik yapısına göre değişebilir.

Manevi Ödüller

Hangi yaşta olunursa olunsun, kişiye kıvanç verici sözler söylemek, başarılı ve uyumlu biri olduğunu belirt-

Kişiye kıvanç verici sözler söylemek, olumlu yanlarını belirtmek, en etkili ödüllerdir.

mek, en etkili ödüllerdir. Ancak övgü amaçlı sözlerde aşırıya kaçılmamalıdır.

Yaşı küçük olanları, kucaka alma, tatlı sözler söyleme, övme, sokağa çıkmasına izin verme, gezmeye götürme gibi davranışlar da etkili olacaktır.

Bir genç içinse, büyüklerin yanında ondan övgüyle söz etme, bazı özgürlükler tanıma, **yetişkin biri olduğunu kabul etme** türünden ödüller verilebilir.

Maddi Ödüller

Çocuklar için, çeşitli şekerlemeler, çikolatalar, oyuncak türü hediyeler almak, televizyon izleme süresini biraz

daha uzatmak, çocuğun istediği ve önceden vaat edilmiş herhangi bir şeyi gerçekleştirmek ya da buna benzer çeşitli ödüller yerinde olacaktır.

Gençler için, herhangi bir dileğini yerine getirmek; parti, doğum günü, arkadaş toplantısı gibi yerlere gitmesini sağlamak; çeşitli hediyeler almak, hem genci sevindirecek hem de ilişkileri sağlamlaştıracaktır.

ÖDÜLLENDİRMEDE DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

Herhangi bir davranışın yapılması istenirken, ödül vaat edilmemelidir. "N'olur çocuğum masayı topla. Eğer toplarsan sana..... alacağım," şeklindeki bir konuşma rüşvet teklifidir ve oldukça yanlıştır. Davranış, hemen ardından ödül görmelidir. Rüşvet ancak kısa bir süre için geçerli olacak; vaat edilen ödüller ortadan kalktığında davranış da sona erecektir.

İstenilen davranış, gerçekleştirildiği anda ödül görmeli ve bu ödüller devam etmelidir. O davranış yerleştikten sonra sürekli ödül vermek gereksizdir. Ödül, bir anlam-

da başka olumlu davranışların yerleşmesini de sağlamalıdır.

● Elden geldiğinde, manevi ödül verilmelidir. Sürekli maddi ödül verildiği takdirde, çocuklar her yaptıkları işte karşılık beklemeye başlarlar.

● Ödülün her zaman cezadan daha iyi sonuçlar verdiği unutulmamalıdır.

● Ödülleri hem anne hem baba vermeli; varsa aile büyükleri de katılmalıdır. Sürekli tek kişinin ödül vermesi doğru değildir.

● En büyük ödül, yerinde ve anlamlı "sevgi"dir. Çocuğu sıkmayan bir ilgi, özgürlüğünü kısıtlamayan sevgi, bütün yolları açacaktır.

CEZALANDIRMADA DİKKAT EDİLECEK NOKTALAR

Ödül almaya alışmış bir çocuk için en büyük ceza, ödülün mahrum edilmesi. Bunun dışında cezalar, bazı haklardan yararlanmama (televizyon izlettirme, sokağa çıkarmama vb.) şeklinde olabilir. Ceza verilirken dikkat edilecek en

önemli nokta, cezanın adilce verilmesi ve ağır olmamasıdır.

Bu sistemde başlangıçta bazı zorlanmalar olabilir. Bazı kurallara uymak, zamanında kazanılmış belli alışkanlıklardan vazgeçmek kolay olmayacaktır.

Ne yazık ki, anne-babalar çoğu zaman, çocuklarının sadece olumsuz davranışlarını görürler. Olumlu davranışları ise zaten yapılmakta olduğu için önemsenmez. İşte cezaların en büyüğü budur.

Ceza verilirken dikkat edilecek en önemli nokta, cezanın adil olması yanında, yanlışla orantılı olmasıdır.

Ceza verilmesi gereken durumlarda neler yapılması gerekir:

★Çocuğa ceza verirken çok önemli haklarını elinden almamalıyız. Yakında yapılacak bir eğlencenin (doğum günü, parti, vb.) iptal edilmesi gibi cezalara, çocuklar yoğun tepki gösterirler.

★Ceza, çocuğun yaptığı davranışla orantılı olmalıdır. Küçük suçlar büyük cezalar görmemelidir. Dalgınlıkları, küçük haşarlıkları ya da sakarlıkları hoşgörüyle karşılanabilir.

★Ceza, tutarlı olduğu zaman anlamlıdır. Bir davranışı bir gün cezalandırır bir başka gün hoşgörüyle karşılarsak çocuk bocalayacaktır. Sonunda bizim günlük ruh halimize bakarak hareket edecektir. Sık sık "Gözümün içine bakarak yapacağını yaptı," deriz. Aslında burada, ço-

cuk, bizi kızdırmak için gözümüzün içine bakmaz; amacı tepkimizi ölçmektir.

★Kısaca bir davranış ceza göreceksen aynı tutum sürmeli, bir başka davranış hoşgörüyle karşılanıyorsa, sürekli hoşgörü görmelidir.

★Cezalar, hiçbir zaman, çocuk ya da genci küçük düşürücü, hakaret içeren sözler olmamalıdır: "Senden adam olmaz", "Zaten aptalın teki-sin", "Ne zaman doğru dürüst davrandın ki" ya da "Sen bizim çocuğumuz olamazsın," gibi sözler onu yaralayacak, olumlu davranma cesaretini kırarak, üstelik, çocuğun da böyle düşünmesine yol açacaktır.

Bunun yerine "Herhalde sen de yaptığını beğenmedin", "Senin gibi bir çocuktan beklemezdim," vb. cümleler, özellikle sakın bir ses tonuyla söylendiğinde etkili olacak ve çok daha olumlu sonuçlar doğuracaktır.

★Hemen ceza vermek yerine, çocuk önce dinlenmeli; pişman olduğunu, yanlışını anladığını söylemesine fırsat verilmelidir. Daha sonra, gerekiyorsa ceza vermekte sakınca yoktur.

Çocuğun özür dilemesi, üzgün olduğunu gösterir. Ancak ona, davranışın tekrarındaki özürlerin yanlışlığı anlatılmalıdır.

★Bazı cezalardan sonra çocuğun özür dilemesi, üzgün olduğunu belirtmesi biçiminde değerlendirilmelidir. Ancak çocuk o davranışı tek-

rarlıyorsa, bunun alışkanlık haline gelmesi önlenmeli, benzeri her davranışından sonra af dilemesinin yanlışlığı, uygun bir dille anlatılmalıdır.

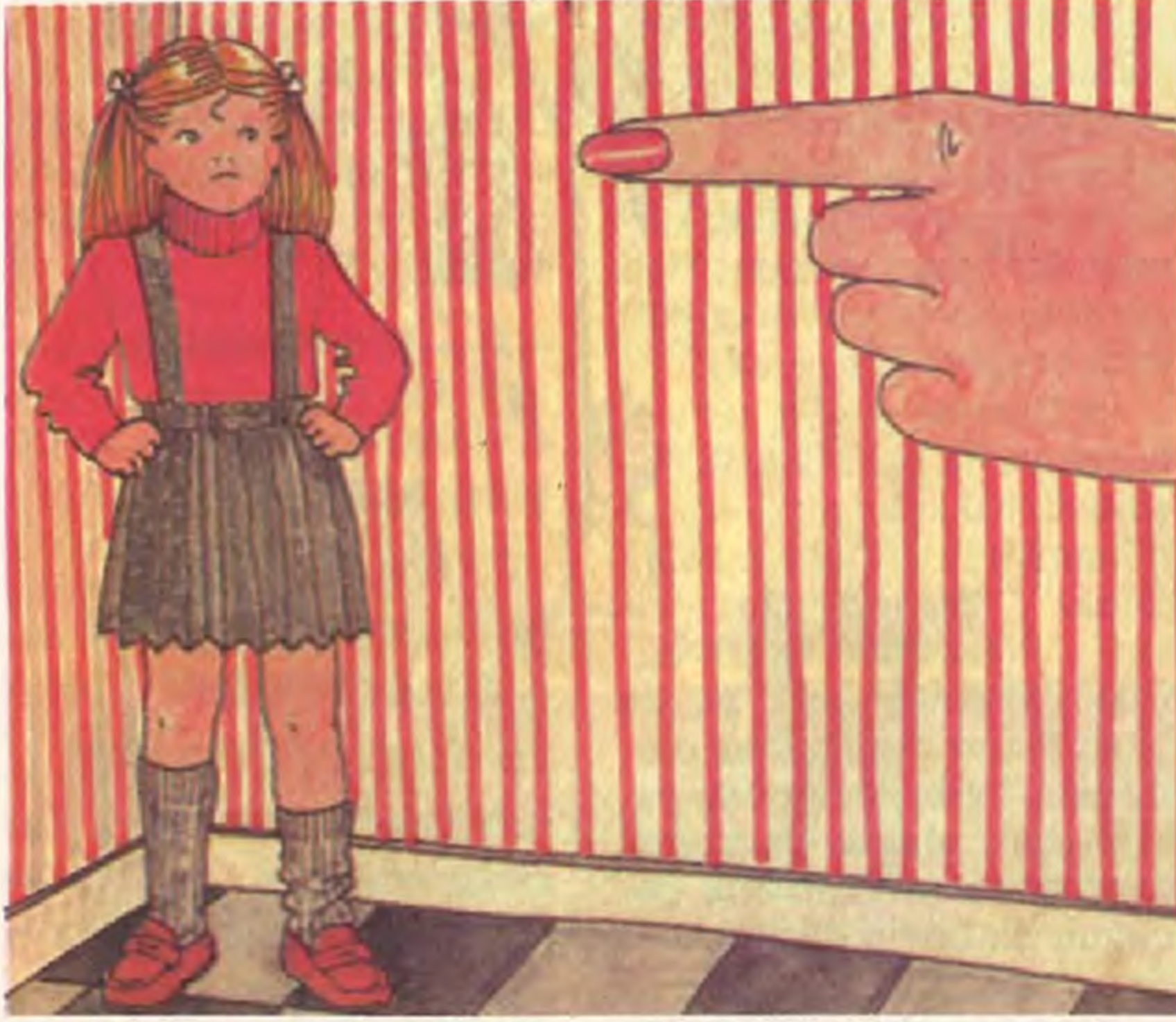
Evdeki öteki yetişkinlerin verilen cezaları uygulamamaları, örtbas etmeleri ya da çocuğun her isteğini yerine getirmeleri olabildiğince önlenmeli, mümkünse önceden konuşarak anlaşmaya gidilmelidir.

★Çocuğa ceza verilirken anne-babanın aynı görüşte olması gerekir. Anne-babanın birbirlerinin cezalarını bozmaları, kararı çocuğun önünde tartışmaları doğru değildir.

★Çocuğun davranışlarına kızıp küsmek ve bunu devam ettirmek de doğru değildir. "Ben senin annen/baban değilim", "Benimle konuşma" gibi terslemeler, çocuğun kızgınlık duymasına ve hayal kırıklığına uğramasına yol açar.

★Davranışlar değerlendirilirken anne-babanın birlikte karar vermesi ve birlikte uygulaması gerekir. Tüm yükün bir eşin üzerinde olması, hem eşi yorar hem de otorite boşluğuna yol açar.

★Varsa büyükanne ve büyükbabanın olası olumsuz etkileri ortadan kaldırılmalıdır. Verilen cezaları uygula-

mamaları, örtbas etmeleri ya da çocuğun her isteğini yerine getirmeleri olabildiğince önlenmeli, mümkünse önceden konuşarak anlaşmaya gidilmelidir.

Dayak, bir anlamda, anne-babanın çocuk karşısında çaresiz kaldıklarının göstergesidir.

ÇOCUK DAYAK YEMELİ Mİ?

Dünya üzerindeki herhangi bir canlıya verilecek en sevimsiz ve ağır ceza dayaktır. Suç ne olursa olsun, ceza dayak olmamalıdır. Hiç kimsenin bir çocuğun üzerinde fiziksel üstünlük kurmaya, onu ruhsal ve fiziksel yönden yaralamaya hakkı yoktur.

Dayak, bir anlamda, anne-babanın çocuk karşısında çaresiz kaldıklarının göster-

gesidir. Çocuk üzerinde egemenlik kurmanın çok farklı yolları vardır. Dayak, kullanılacak en kötü yöntemdir. Bugüne kadar kendinize engel olamayıp çocuğunuza vurmuş olabilirsiniz. Bu davranışı sona erdirmenin yararı vardır.

Dayağın çocukta açtığı yaralar, onarılamayacak kadar büyük olabilir. Anne-babaya kızgınlık, nefret hatta bir süre sonra aynı şekilde karşılık vermek, dayağın en kötü sonuçlarıdır. Üstelik bu durumlarla karşılaşmak kaçınılmaz olabilir.

Özdenetimin Oluşumu

Disiplinde amaç, kişinin özdenetimini sağlayabilmesidir. Birey, neyin doğru neyin yanlış olduğunu öğrendiği ve davranışlarını buna göre düzenlediğinde, özdenetimini kazanmış demektir.

Anne-babasının yanında ceza korkusuyla put gibi duran bir çocuk, denetim ortadan kalktığında daha çok yaramazlık yapıyorsa, disiplin sağlanamamış demektir.

Gerçek disiplin, çocuğun kendini kontrol etmeyi başardığı anda amacına ulaşmış olur.

Bir çocuğun doğruyu-yanlışı ayırt etmesi, uzun zaman alır. Bu yüzden, yaşamın ilk yıllarında, ortamı sürekli anne-baba kontrol eder. Bir süre sonra çocuk, aile ve toplum kurallarını öğrenmeye başlar, ancak yine de kendini kontrol etmekte güçlük çekebilir. Ne de olsa çocuktur ve bazı kuralların tekrar edilmesinde yarar vardır.

Çocuğun zaman zaman yaptığı yanlışlar hoşgörülle karşılanıp temelinde sevgi ve saygıya dayanan bir disiplin uygulandığında, çocuğa doğru davranışlar için cesaret ve güven aşılanmış olur. Sevgi ve özellikle saygı, bir çocuğun ruhen ve bedenen sağlıklı bir biçimde yetişmesi için en önemli unsurlardır. Kuşkusuz tüm anne-babalar, çocuklarını sevmektedir. Ancak çocuğa saygı, çoğu kez ihmal edilir. Unutulmamalıdır ki çocuk olması, onun birey olduğu gerçeğini saklayamaz. Onun da kendine öz-

Dünya üzerindeki herhangi bir canlıya verilecek en sevimsiz ve en ağır ceza dayaktır.

gü bir kişiliği vardır ve bu kişilik zamanla şekillenecek, ömrü boyunca onun yaşamına egemen olacaktır.

Ondan yapamayacağı şeyleri beklemek haksızlık olur. Yeteneklerinin ve ilgilerinin çok üstünde hedefler çizmek, çoğu zaman çocuk üzerinde yıkıcı etkileri olan

bir yaklaşımdır. Anne-baba-sının gözünde yücelmek ve kabul görmek için istenilenleri yerine getirmeye çalışan bir çocuk, başaramayınca yıkıma uğrayacaktır. Kendine güveni ve saygısı azalan çocuktan, bir süre sonra, gerçekleştirebileceği şeyleri istemek bile mümkün olmayacaktır. Bu yüzden kendimiz için beklediğimiz saygıyı, çocuğumuza da göstermeli, kararını desteklemeli ve onu engellememeliyiz.

Kötü arkadaşlar edinir di-

ye çocuğun arkadaşlarına karışmak; hastalanır diye sokakta, parkta oynamasını engellemek; derslerini aksatır diye kitap okumasını önlemek; kıyafetlerine ve saçına -başına karışmak vb. davranışlarla çocuğa saygısızlık yapmamaya özen gösterilmelidir. Anne-babanın bu tür davranışları, sonuçta çocuğun isyan etmesine, yalan söylemesine, gizli işler çevirmesine yol açabilir.

Ceza korkusuyla isyan edemeyen çocuklar ise arka-

daşsız, sessiz, içine kapanık, kendine güvensiz, cesaretsiz kişiler olacaklardır. İş işten geçtikten sonra "Hadi çık arkadaşlarınla oyna", "Çocuğum, bizimle konuşsana, bugün neler yaptığını anlatsana," gibi cesaretlendirmeler, hiçbir işe yaramayacaktır.

Çocuğumuza duyacağımız saygı, güven ve hoşgörü, onun zamanla, ilkeleri olan, özdenetimli bir birey olmasını kolaylaştıracak, başarılı ve uyumlu olmasına katkıda bulunacaktır.

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI

Eşim ve ben, bir süre sonra evliliğimizin dördüncü yılını kutlayacağız. Bunun için de hafta sonu için bir program yaptım. Ancak karım, iki gün için bile olsa, özellikle ikinci çocuğumuzu bir yere bırakmamızın imkânsız olduğunu söylüyor. Bebeğimiz henüz yedi aylık olduğu için karıma hak veriyorum ama ikimizin, baş başa geçirebileceği bir zamana gereksinmemiz olduğu kanısındayım. Bu durumda ne yapabilirim?

Bu tür olaylar genç ailelerin başına sık sık gelen bir durumdur. Bebekler sürekli bakım ve ilgi istediklerinden, onlara bakan kimseler bütün günlerini onların gereksinimlerini karşılamak için harcamak zorunda kalırlar. "Ana-baba olmak nasıl bir olay?" diye düşünüp duran eşler, çocuk sahibi olmadan bunu pek anlayamazlar. Daha önce bir bebekleri olsa bile, her bebek birbirinden farklı olduğundan, önceden neler olacağını kestirmek yine de çok zordur. Ailenin yeni üyesinin neden olacağı değişikliklere ve yeni duruma uyum sağlayabilmek için

anne ya da çocukla ilgilenecek olan kişi, bebeğin bakımını tamamen üzerine almalı ve bunun sorumluluğunu hissetmelidir. Zaman zaman, bu sorumluluk insanın omuzlarına öyle bir biner ki, başka bir şeyle uğraşmak neredeyse imkânsız hale gelir.

Anladığımız kadarıyla, eşiniz böyle bir sıkıntıyı yaşıyor. Kısa süre içinde evlenip, iki çocuk sahibi olmanızdan dolayı, durum eşiniz için çok daha ciddi olabilir. Çünkü, evliliğin yükünün önemli bir kısmı belki de hazır bile değilken onun omuzlarına binmiştir. Çocuğun asıl bakıcısı olarak tüm sorumlulukların anneye yüklenmesi ya da annenin durumun böyle olduğunu hissetmesi, onu çocuklarını yalnız bırakma

konusunda daha da isteksiz yapabilir.

Sizin ve eşinizin evlilik yaşamı hakkındaki görüş farklılıkları da bir başka neden olabilir. Örneğin, eşiniz evliliği bir aile yuvası kurmak ve bunu sürdürmek olarak görürken, siz evliliği sadece bir karı-koca ilişkisi olarak görüyor olabilirsiniz. Oysa, hem karı-koca hem de ana-baba olmak mümkündür. Bunu başarabilmek sadece eşler için değil, ana-baba arasında karşılıklı desteğe dayanan bir sevgi ortamında büyüyecek çocuklar için de önemlidir. Ailelerinde gördükleri, ileriki yaşamlarında onlara örnek olacaktır. Evliliğin temel taşı olan eşler arasındaki sürekli iletişim, aynı zamanda aile için de çok önemlidir. Sağlıklı ve mutlu bir ilişkinin sürebilmesi için eşlerin baş başa, çocuklarının gereksinimlerini karşılamak için meşgul olmadıkları fırsatlara, birbirleriyle rahatça konuşabilecekleri ortamlara gereksinimleri vardır.

Eğer eşiniz olayı bu açıdan görebilirse, çocukları kısa bir süre için başkalarına bırakma konusunda ikna olabilir. Şimdilik sadece baş başa yiyebileceğiniz bir akşam yemeğiyle başlayıp, sonunda bunu ara sıra birlikte geçireceğiniz hafta sonu tatillerine kadar vardırabilirsiniz. Bunun yanında, eşinizle birlikte çocukların ve evin gereksinimleriyle ilgili yüklendiğiniz sorumlulukları gözden geçirebilirsiniz. Böylece, sizin ailenin yükünü ortak olarak paylaşma yolundaki isteğiniz, eşinizi size de zaman ayırması konusunda ikna edebilecektir.

NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI NE YAPMALI NASIL YAPMALI

Okulöncesi Eğitimi

Yard. Doç. Dr. Sevda BEKMAN
(Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Fakültesi)

Okulöncesi eğitim kurumu, çocuğun gelişimine; yeteneklerini geliştirerek, deneyim ve öğrenme olanakları sağlayarak, bilinçli bir şekilde yönlendirerek katkıda bulunur.

OKULÖNCESİ EĞİTİMİNİN ÖNEMİ

Çocuk, dünyaya gerekli tüm bilgi ve becerilerle gelmez. Zihinsel, bedensel, duygusal, sosyal gelişme ve olgunlaşma sürecinde, çocuğa yeni deneyimler edineceği öğrenme olanakları sağlamak, çocuğun gelecekteki başarısı için önemlidir.

Bu çok yönlü gelişme sürecinde ilk yaşların önemi, son yıllarda üstünde durulan bir araştırma durumuna gelmiştir. Bunun bir nedeni çocuğun öğrenme kapasitesinin ilk yıllarda yüksek oluşudur.⁽¹⁾ Bu yaşlarda çocuğun esnek oluşu da, yetersiz koşulların düzeltilmesi halinde gelişmeyi hızlandırabilmektedir. Her ne kadar bazı bulgular ilk yaşların öneminin büyütüldüğü kadar olmadığını gösteriyorsa da ⁽²⁾, yine de çocuğun çok yönlü gelişiminin (zihinsel, sosyal, duygusal ve bedensel), sağlıklı bir

İlk yaşlardaki öğrenmenin çocuğun gelişimindeki önemi ve bu önemin sosyal ve duygusal gelişimin yanı sıra zihinsel gelişimde de etkili olduğu anlaşılmıştır.

şekilde başladığında, onun gelecekteki başarısına katkısı olacağını biliyoruz. Okulöncesi eğitiminin önem kazanmasını sağlayan etmenleri kısaca belirtelim:

İlk yaşlardaki öğrenmenin çocuğun gelişimindeki önemi

ve bu önemin sosyal ve duygusal gelişimde olduğu gibi, zihinsel gelişimde de geçerli olduğunun anlaşılması ^(3,4,5), çevresel koşullardan etkilenen çocuklara okulöncesi eğitiminin yaptığı eğitsel katkı, sosyal değişme, şehirleşme ve kadının üretime katkısının artışı sonucu ortaya çıkan yeni koşullar, okulöncesi eğitimi gündeme getiren ve ona önem kazandıran başlıca nedenlerdir.

OKULÖNCESİ EĞİTİMİNİN AMACI

Okulöncesi dönemde verilen eğitimi, kurumsal ve kurumsal olmayan şeklinde ikiye ayırabiliriz. Bu yazıda sadece kurumsal okulöncesi eğitimi üzerinde durulacaktır.

Okulöncesi eğitimi, 0-6 yaşları arası gibi geniş bir dönemi kapsar. Kurumsal okulöncesi eğitiminde üzerinde durulan yaş dönemi ise 3-6 yaşları arası, özellikle de çocuğun zorunlu eğitime başlamadan önceki son yıldır. Okulöncesi eğitim, çocuğun çok yönlü gelişimini sağladığı, yani onun zihinsel, bedensel, duygusal ve sosyal gelişmesine katkıda bulunduğu zaman amacını gerçekleştirmiş olur. Ancak, bu dönemdeki eğitimi, sadece çocuğun sosyal gelişimine katkısı olan ya da çocuğu ilkökula hazırlayan bir araç olarak görmek yanlıştır.

Okulöncesi eğitim kurumu, çocuğun gelişimine; çocukta yetenekleri geliştirerek, ona deneyim ve öğrenme olanakları sağlayarak ve çocuğu bilinçli bir şekilde yönlendirerek katkıda bulunur. Zihinsel gelişme konusunda ise çocuğun problem çözme ve dil yeteneğini geliştirmeyi, çocukta yaratıcılığı ve merakı uyandırmayı, onu üreticiliğe

itmeyi, dinlemeyi, gözlemeyi ve belirli kavramları tanıtmayı amaçlar.^(6,7) Zihinsel gelişime katkının amacı, çocuğu, ileride karşılaşacağı zihinsel etkinliklere hazırlamaktır. Bilinçli bir şekilde planlanan ve uygulanan okulöncesi eğitimi programı, çocuğun zorunlu eğitim yıllarında rastlayacağı tüm zihinsel, sosyal ve duygusal etkinliklere temel oluşturur, onu bunlara hazırlar.

Çocuk içinde bulunduğu eğitim kurumu ortamında, kendi kendine bir şeyler öğrenebildiği ve elde ettiğini hissetmeli, kendisine değer verildiğini ve sayıldığını da görmelidir.

Okulöncesi eğitim kurumunun duygusal gelişim amaçlarından biri de çocuğun kendine güvenini ve saygısını geliştirmektir. Bunun yanında, çocuk, içinde bulunduğu eğitim kurumu ortamında kendi kendine bir şeyler öğrenebildiği ve elde ettiği duygusunu almalı; kendisine değer verildiğini ve sayıldığını da görmelidir. Burada önemli olan, çocuğun kendi hakkında olumlu duygular edinmesidir. Onda olumlu duyguları yaratacak olan, bu ortamda edineceği başarı, beceri ve güvendir.⁽⁸⁾

Okulöncesi eğitiminin amaçlarından biri de çocuğu ilerdeki sosyal hayatına hazırlamaktır. Bu amaç gerçekleştirilirken çocuğa; çevresin-

deki kişilere saygı, sorumluluk duygusu ve aynı zamanda kendisinin ve diğerlerinin haklarını tanıması öğretilir.⁽⁸⁾

Okulöncesi eğitimi, çocuğun bedensel sağlığına ve gelişimine de önem verir. Bunun çocuğun kas ve motor gelişimine katkıda bulunacak oyun, araç ve gereçler ve çeşitli fiziksel faaliyetlerle gerçekleştirir.^(6,8)

Çocuklardaki bireysel farklılıkları dikkate almayan bir eğitim, çocuğa yeterince faydalı olmaz.

Okulöncesi bir eğitim kurumunun bu amaçları gerçekleştirmeye çalışırken gözönünde tutacağı en önemli husus, çocukların gösterdiği bireysel farklılıklardır. Bu farklılıklar, çocukların gelişme süreçlerinde ve davranışlarında ortaya çıkar. İşte okulöncesi eğitim kurumu, çocuğun çok yönlü gelişimini amaçlarken, onun gelişme düzeyi ve ilgilerini göz önünde bulundurup, gereksinimlerine cevap vermelidir. Çocuklardaki bireysel farklılıkları dikkate almayan bir eğitim, çocuğa yeterince faydalı olmaz.

OKULÖNCESİ EĞİTİMİNDE GEREKLİ ÖĞELER

Okulöncesi eğitimi meydana getiren öğeler; kurumun fiziksel ortamı, kurumdaki öğretmenler, uygulanan program, kurumun amacı, kurumdaki çocuklar, kurumun

aile ile işbirliği, uygulanan eğitim programı ve eğiticilerdir.

Okulöncesi eğitimi, bu öğelerden meydana gelen bir bütün olarak düşünmek gerekir. Bu öğelerin tümü önemsendiğinde ve bu öğeler eğitimde gerekli yerlerini aldıklarında ancak okulöncesi eğitiminin yararından söz edebiliriz.

Söz konusu öğeleri kısaca tanımlamak, okulöncesi eğitiminden bekleyeceklerimizi anlamak bakımından yararlı olacaktır. Anne-babalar, bu öğelerin birçoğu hakkında kolaylıkla bilgi sahibi olabilirler. Bu da onlara bilinçli bir seçim yapma olanağı tanır.

Fiziksel Ortam

Kurumun fiziksel ortamını; kurum binası, kurumun iç düzeni, mevcut araç ve gereçler, çocuk sayısı ile kullanılan alan oranı gibi öğeler meydana getirir. Bu tür kurumlar için ideal olan; merdiveni olmayan, tek katlı,

ilkokula ya da öbür kuruluşlara fiziksel olarak bağımlı bulunmayan bahçeli binalardır. Kuruma giriş ve çıkışın doğrudan trafiğe açılmaması, önemli bir koşuldur. Bina ve çevresi güvenilir bir şekilde çevrili olmalı ve çocukların dışarıya ulaşamayacağı bir şekilde korunmalıdır. Bina'nın gerekli özelliklerinden biri de çocukların rahatlıkla bahçeye ulaşabilmeleri koşuludur.⁽⁹⁾

Gerek bahçede gerekse kurumun içinde, çocukların rahatlıkla oynayabilecekleri yeterli alan bulunmalıdır. İdeal koşullarda, her çocuğa iki metrekarelik bir oyun alanı düşer. Kurumdaki mevcut çocuk sayısı ve kullanılan alanın oranı, o kurumun iç düzeni hakkında bir değerlendirme yapmamızı sağlar. Araştırmalar, çocuk sayısı ile kullanılan alan oranının, çocukların davranışlarını etkilediğini göstermektedir. Kullanılan alanın kalabalık olduğu durumlarda çocukların daha saldırgan oldukları, daha çok kendi başlarına oynadıkları ve arkadaşları ile daha az konuştukları gözlenmiştir.^(10, 11, 12)

Okulöncesi eğitim sistemi içinde en yaygın düzenleme biçimi, çocukların farklı yaş gruplarına ayrılarak bunların ayrı odalarda "grup" adı altında yerleştirilmeleridir. İlkokullardaki sınıfların yerini, burada gruplar alır. Aynı yaş grubunu (3-4, 4-5) içeren grup sistemi yanında, farklı yaş gruplarını içeren (3, 4, 5, 6) açık grup sisteminin uygulandığı ülkeler de vardır. Bu düzenlemeye göre, farklı yaş gruplarından olan çocuklar aynı grup içindedirler. Böyle bir sistemin uygulanabilmesi için kurumdaki görevli eğiticilerin farklı bir eğitimden geçmesi gerekmektedir.

Grup odalarının özelliklerini şöyle sıralayabiliriz: İyi aydınlatılmış ve temiz olmalıdırlar; soğuk havalarda iyi ısıtılmalıdırlar. Kalorifer, ideal bir ısıtma şeklidir. Soba kullanıldığı koşullarda, güvenliği sağlayabilmek için (kalorifer olduğunda da uygulandığı gibi), etrafı çevrilmelidir. İç düzende "boyut" önemli bir etkindir. Kullanılan mobilyalar, çocuğun boyutlarına uygun olmalıdır. Pencerelemin alçak, iç kapı tokmaklarının çocuğun kolayca açabileceği yükseklikte olması da önemli hususlardır.⁽⁹⁾ Üstünde önemle durulması gereken bir başka konu da duvar ve yerlerin kolaylıkla temizlenebilecek bir malzeme ile kaplanmasıdır. Örneğin, yerleri halı ile kaplı bir yaratıcı sanat etkinlikleri köşesinde, çocukların parmak boyası yaparken boyayı dökebileceklerini, boyalı ellerini halıya bulaştırabileceklerini düşünen bir eğitici, çocuğu daha "temiz", "düzenli" oynayabileceği faaliyetlere çekip ona farklı öğrenme olanakları tanımaz.

Zamanın büyük bir bölümünün geçtiği grup odasının en önemli özelliği, çocuğun, yardıma gerek duymadan faaliyetlerini yürütebilmesidir. Çocuk, grupta yardımsız, kendi başına birçok işini yapabilmelidir. Bunu sağlayabilmek için araç, gereçlerin düzgün, kendi içinde sınıflandırılmış ve en önemlisi, çocuğun görebileceği ve ulaşabileceği şekilde yerleştirilmiş olması gerekir. Araç gereçler, ne sadece bir yetişkinin erişebileceği yerlerde, ne de kilitli dolaplar içinde tutulmalıdır. Çocuk böyle bir düzene baştan alıştığı zaman, araç gereçlere karşı saldırgan ve kırıcı olmaz.

Grup odalarında çocuğa farklı deneyimler sağlayacak, onu farklı alanlara yöneltecek olan etkinlik köşeleri bulunmalıdır. Evcilik köşesi, kitaplık köşesi, fen ve doğa köşesi, temsili oyun alanı, yaratıcı sanat etkinlikleri ve blok köşesini, örnek olarak gösterebiliriz. Çocuklar bu farklı köşelerde, değişik araç ve gereçlerle tanışacak ve farklı etkinlikler içine gireceklerdir. Bu etkinlikler birbirinden farklı olduğu ve çocuk bunlara yöneltildiği zaman, çocuğun edineceği deneyim olanakları fazlalaşacak, öğrenme alanı da genişleyecektir. Yaşamın ilk yıllarının en önemli güncel etkinliği, oyundur. Çocuğun öğrenmesinin ilk yıllarda gösterdiği aşama, oyun ile öğrenme arasında temel bir ilişki olduğunu ortaya çıkarmıştır.⁽¹³⁾ Araç gereç ve oyuncaklar, çocuğun öğrenmesine yardımcı olurlar. Mevcut araç ve gereçlerin niteliği ve sayısı da önemlidir. Araç, gereç ve oyuncakların ortaya çıkaracağı farklı

oyun şekilleri ve davranışlar, bunların seçilmeleri ve yerleştirilmelerine önem kazandırır.^(14, 15)

Kurumda, çocuğun dinlenme ve yemek yeme yerlerinin ayrı olması gerekmez. Çocuklar grup odasında yemek yiyip uyuyabilirler. Çocukların giysilerini astıkları bir portmanto ve özel eşyalarını koyabilecekleri kendilerine ait bir yerleri olması önemlidir.

Her grubun bir tuvaleti olmalıdır. Tuvaletler çocukların boyutlarında olmalıdır. Çocukların kendilerine ait havlu, diş fırçası ve taramaları bulunmalıdır. Tuvalet ve portmantoların grup odalarına yakın olması, gerek öğretmenin gözlem yapabilmesi gerekse çocuklar için kolaylıktır.

Çocukların dinlenme saatlerinde kullanacakları yataklar ve yatak malzemelerinin her çocuk için ayrı olması ve bunun belirgin bir şekilde gösterilmesi lâzımdır. Çocuklara ait eşyalar, çocuklar okuma-yazma bilme-

diklerinden, isimlerine göre ayıramayacağı için, belirli işaretlerle ayrılabilir. Bu işaret, çocuğun kurumda bulunduğu tüm eşyalarda bulunacaktır.

Öğretmen

Okulöncesi eğitim kurumuna gitmekte olan bir çocuğun yaşamında öğretmen, anne ve babasından sonra en önemli kişidir. Öğretmen bir okulöncesi eğitim kurumunun da en önemli ögesidir. Fiziksel ortam ne kadar zengin olursa olsun, öğretmenin bilgisi, yeterliliği, kişiliği ve okulöncesi eğitime bakış açısı, bir eğitimi etkin kılmakta büyük rol oynar. Öğretmenin davranışları, eğitsel bir çevrenin yöneticisi olarak önemlidir. Araştırmalar, okul-

Fiziksel ortam ne denli zengin olursa olsun öğretmenin bilgisi, yeterliliği, kişiliği ve okulöncesi eğitime bakış açısı, bir eğitimi etkin kılmakta büyük rol oynar.

öncesi eğitim kurumlarını birbirinden farklı kılan etkenin, öğretmenin benimsediği yönetim tekniği ve yaklaşım şekli olduğunu, bunların da kurumun program ve amacından etkilendiğini göstermektedir.^(16, 17)

Yapıcı, eleştiriden uzak, kısıtlı olmayan serbest programların çocukta öğrenme merakı uyandırdığı ve deneyimlerini artırıcı bir ortam hazırladığı görülmüştür. Öğretmenlerin, kendi kişilikle-

Okulöncesi eğitim kurumlarını birbirinden farklı kılan etkenin, öğretmenin benimsediği yönetim tekniği ve yaklaşım şekli olduğu, bunların da kurumun program ve amacından etkilendiği bilinmektedir.

riyle uyum içinde olan ve kendilerinin benimsedikleri fikirlere ve değerlere önem verdikleri, bunları çocuklara aktardıkları bulunmuştur.^(18, 19) Bundan dolayı, öğretmenin kişilik özellikleri önemlidir. Ulcay⁽⁹⁾, öğretmenin kişilik özelliklerini uyanıklılık, yeniliğe açıklık, bilinçlilik, sabırlılık ve yansızlık olarak belirtiyor.

Öğretmenin fiziksel özellikleri örneğin giyiminin rahat, düzgün olması kadar sesi, konuşma yeteneği de önemlidir. Öğretmenlerin canlılığı, hareketliliği ve güler yüzlülüğü de önemli özellikleri arasındadır. Öğretmenin çocukları yönlendirmesi, kurumda kullanılan yönetim tekniği ile de bağlantılıdır. Okulöncesi eğitim kurumlarında uygulanan iki belirgin yönetim tekniğinden bahsedebiliriz. Bunlardan biri çocuk ağırlıklı, diğeri ise yetişkin ağırlıklıdır. Yetişkin ağırlıklı yönetim tekniğinin uygulandığı kurumlarda, yönetim esneklikten uzaktır. Grup öğretmenin istekleri, plan ve programı; çocuğun gerek-

sinmelerinden, o günkü durumundan daha önemlidir. Bu yönetim tekniğinde, çocukların yaratıcılıktan uzak, daha az konuşan, daha fazla yaptıkları işe dönük oldukları gözlenmiştir. Çocuğun otoriteye bağlılığı ve bunu kabul etmesi, yetişkin ağırlıklı uygulamalarda daha çok görülür.^(17,18) Çocukların gereksinimlerinin ve isteklerinin göz önünde tutulduğu, yönetim tekniklerinin de bunlara göre belirlendiği ortamlarda, çocukların daha yaratıcı, daha sosyal oldukları ve kendi kararlarını kendilerinin verdiği ve aldıkları kararları yürüttükleri gözlenmiştir.^(17,18)

Öğretmenin çocuğun faaliyetlerine katılma oranı ve çocukla kurduğu sözlü iletişimin niteliği ve niceliği, okulöncesi eğitiminde özel bir önem taşır.

Öğretmen-çocuk ilişkisi, değişik boyutları ile düşünülmeli gereken bir ilişkidir. Bu ilişki, çocuğun salt bakımından, çocukla birçok etkinliği paylaşmaya kadar değişik konuları kapsar. Öğretmenin çocuğun faaliyetlerine katılma oranı ve çocukla kurduğu sözlü iletişimin niteliği ve niceliği, okulöncesi eğitimde özel bir önem taşır. Öğretmenin, aktif bir rol üstlenerek çocuklarla birçok şeyi paylaştığı zaman, çok daha etkili olduğu gözlenmiştir.⁽²⁷⁾ Bunun yanı sıra, kurumdaki öğretmenin ço-

cuklarla kurduğu iletişim düzeyinin, çocuğun dil gelişimine katkıda bulunduğu da ortaya çıkmıştır.⁽²⁸⁾

Kurumlarda uygulanan programın kalitesi, öğretmen-çocuk ilişkisinin yoğunluğuna dayanır. Bu bakımdan, gruptaki çocuk-öğretmen oranı, programın etkinliğini, niteliğini belirler. Her çocuğun kendisine gösterilecek öneme duyduğu gereksinme, onun gelişme düzeyine de bağlıdır. İdeal oran, bir öğretmene sekiz ya da on çocuk olarak belirlenmiştir. Bir grupta çocuk-öğretmen oranının düşük ya da yüksek olduğu durumlarda, çocuk-öğretmen ilişkisi ile ilgili farklı bulgular mevcuttur. Grupta az çocuk bulunduğunda, çocukların öğretmenle/yetişkinle; çok çocuk bulunduğunda ise birbirleriyle ilişki kurdukları saptanmıştır.^(20,21) Bu, beklenen bir bulgudur. Önemli olan, söz konusu oranın öğretmenin dikkatini ve çocukla ilişkisini nasıl etkilediğidir. Bulgular, az sayıda çocuğa bir öğretmen düşüğü durumlarda, öğretmen-çocuk ilişkisinin çocuk açı-

sından daha olumlu ve etkili olduğu doğrultusundadır.⁽²²⁾

Program

Ulcay⁽⁹⁾, uygulanacak programın amacını "çocuğun doğal inceleme, araştırma ve yaratma isteğine kaynak olanaklar sağlaması; bedensel, zihinsel, sosyal ve duygusal gelişimini, özellikle de yetenekleri çerçevesinde en üst düzeye çıkarması" şeklinde belirtiyor. Uygulanan programın esnek olması, çocukların ilgi ve gereksinimlerinden kaynaklanması ve bunları karşılaması gerekir. Bu nedenlerle yaşam ve çevresel koşullar önem taşır. Programda kapsanacak konular, verilecek bilgiler çocuğun günlük yaşamda karşılaştığı olaylara uygun düşmeli, karşılaştığı güçlüklerin üstesinden gelmesine yardımcı olacak nitelikte beceriler kazanmasını da içermelidir.⁽⁹⁾

Çocukların davranışları ve gelişimleri öğretmenler tarafından izlenmeli ve davranışları, gelişmeleri ile ilgili bilgiler edinilmelidir. Bu bilgileri edinirken standardize olmuş, geçerliliği ve yeterliliği bilinen testlerin kullanıl-

ması, test verilmesi gerektiğinde bunların ehliyetli kişiler tarafından verilmesi, önemli bir koşuldur. Yanlış uygulamaların sonucu, çocuğun, anne-babalar ve eğiticiler tarafından damgalanması kaçınılmazdır. Okulöncesi eğitiminde, çocuğun gelişimini, bireysel gereksinimlerini saptayacak en iyi yol gözlemdir. Bu gözlemler, önceden biçimlendirilmiş bir şekilde, benzer koşullarda ve sonuçları kaydedilerek yapılmalıdır.

Çocuklar

Okulöncesi eğitiminde, çocukların gelişme düzeylerinin yanı sıra, onların cinsiyetlerine ve sosyo-ekonomik düzeylerine bağlı olarak davranışlarında görülen farklılıklar önemlidir. Bu farklılıklar, çocuğun oyununu, öğretmenle ya da diğer çocuklarla olan ilişkilerini etkilediği gibi, çocuğun kurumdaki isteklerini de etkiler. ^(23,24,25,26,22) Öğretmenler, çocukların yaşlarına, cinsiyetlerine ve sosyo-ekonomik düzeylerine göre farklılıklar gösterdiklerini bilmeli ve bunları göz önüne almalıdır.

EĞİTİM PROGRAMININ VE EĞİTİCİLERİN DEĞERLENDİRMESİ

Kurumsal okulöncesi eğitimi, programını, eğitimcilerini ve kurumdaki çocukları sürekli değerlendirdiği zaman daha etkin olur. Yapılacak değerlendirme, hem kurumun etkili olup olmadığı hakkında bilgi verecek hem de eksik yönlerin tamamlanması için yol gösterecektir. Farklı değerlendirme süreçlerinden gelecek bilgilerin kullanılması sonucu, kurum, hizmet verdiği gruba daha bilinçli yaklaşacaktır. Eğitimcilerinin ve programının etkinliğini değerlendiremeyen bir kurumun amacına nasıl ulaşacağı, bir sorudur.

KAYNAKÇA

1- Bloom, B. (1964), *Stability and Change in Human Characteristics*. New York: John Wiley and Sons Inc.

2- Clarke, A.M. ve Clarke, ABD. (1976), *Early Experience: Myth and Evidence*. London: Open Books.

3- Piaget, J. (1961), *Play, Drama and Imitation in Childhood*. London: William Heinemann Ltd.

4- Vygotsky, L. (1967), Play and its role in the mental development of the child. *Social Psychology*, 5, 6-18.

5- Bernstein, B. (1971), A socio linguistic approach to socialization with some reference to education. J. J. Gumpery and D. Hymes (Ed.), *Directions in Sociolinguistics* (kitabında). New York: Holt, Rinehart and Winston.

6- Ellis, R.R. (1968), Educational programming for preschool children. J. L. Frost (Ed.), *Early Childhood Education Rediscovered* (kitabında). New York: Holt, Rinehart and Winston.

7- Fowler, W. (1968), The effects of early stimulation in the emergence of cognitive processes. R.D. Hess ve R.M. Bear (Ed.), *Early Education: Current Theory, Research and Practice* (kitabında). Chicago: Aldine Pub. Co.

8- Hildebrand, V. (1976), *Introduction to Early Childhood Education*. London: Macmillan.

9- Ulcay, S. (1983), *Okulöncesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Kurumlarında Yıllık Program*. Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

10- McGrew, W.C. (1972), *An Ethological Study of Children's Behaviour*. London: Academic Press.

11- Loo, J. (1972), The effects of spatial density on the social behaviour of children. *J. App. Soc. Psych.*, 2, 372-381.

12- Price, S. M. (1971), *The effects of crowding on the social behaviour of children*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Columbia Univ.

13- Sukan, Z. (1983), *Okulöncesi Etkinlikleri*, Milli Eğitim Basımevi, İstanbul.

14- Blurton Jones, N.G. (1967), An ethological study of some aspects of social behaviour of children in nursery school. D. Morris, (Ed.), *Primate Ethology* (kitabında). London: Weidenfeld and Nicolson.

15- Pulaski, A. M. (1970), Play as functional toy structure and fantasy predispositions. *Child Dev.* 41, 531-537.

16- Tizard, B.; Phillips, J. and Lewis, I. (1976), Staff behaviour in preschool centres. *J. Child Psychol. and Psychiatry*, 17, 21-23.

17- Fagot, B.I. (1973), Influence of teacher behaviour in preschool. *Dev. Psychology*, 9 (2), 198-206.

18- Berk, L.E. (1971), *Effects of variations in the nursery school setting on environmental constraints and children*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Oregon Univ.

19- Beller, E.K. (1969), Teacher styles and their effects on problem solving behaviour in Head Start programs. E. Grotberg (Ed.), *Critical issues in research related to disadvantaged children* (kitabında). Princeton, Educational Testing Service.

20- Asher, N.K. and Erickson, M.T. (1979), Effects of varying child-teacher ratio and group size on day care children's and teachers' behaviour. *American Journal of Orthopsychiatry*, 49, 3.

21- O'Connor, M. (1975), The nursery school environment. *Dev. Psychology*, 11, 556-561.

22- Smith, K.P. and Connolly, J. K (1980), *The Ecology of Preschool Behaviour*. Cambridge Univ. Press.

23- Tizard, B.; Phillips, J. ve Lewis, I. (1976), Play in pre-school centres II. Effects on play of the child's social class and of the educational orientation of the centre. *J. Child Psychol. Psychiat.*, 17, 265-274.

24- Bekman, S. (1977), *Play in four year olds, and its relationship to sex, social class and to the social mixture of the centre*. Yayınlanmamış Master Tezi, Londra Univ.

25- Bekman, S. (1982), *Preschool education in Turkey: A study of the relations between children's behaviour, the aim of the programme and the sex and social class of the child*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Londra Univ.

26- Kağıtçıbaşı, Ç., Bekman, S. ve Sunar, D. (1986), Comprehensive early enrichment project: Perspectives and preliminary findings. O.M.E.P. XVII. Dünya Kongresinde sunulmuş tebliğ.

27- Miller, L.B. ve Dyer, J.L. (1976), Four preschool programmes: Their dimensions and effects. *Monographs of the Society for Research in Child Dev.* 40, No: 5.

28- Martlew, M. (1980), The effects of adult role on language used by preschool children. *First Language*, 191-207.

Çocuk Yetiştirmede Eşlerin Görüş Ayrılıkları*

Greta WALKER

Evet!

*Eşler arasında
çocuk yetiştirme
konusunda
görüş ayrılıkları olması
doğaldır. Ancak,
bunları gidermenin
çeşitli yolları vardır.*

Hayır!

Çocukları büyüyüp dört yaşına elinceye dek Ahmet Bey'le Sevda Hanım'ın baş tartışma konularından biri, çocuklar hastalandıklarında onları kimin doktora götüreceği idi. Ahmet Bey, daha çocukların ilk sızıldanmalarında onları hemen doktora götürmek istiyordu. Sevda Hanım ise "Dur bakalım, acele etme. Zaten insan, hastalıkların çoğunu kendi kendine de yenebilir. Hemen doktora gitmeye gerek yok," diyerek bir süre beklemlerini istiyordu.

* Çeviri olan yazımızda, kolay anlaşılabilmesi için isimler değiştirilmiştir.

"Bu, aramızda oldukça ciddi bir sorun olmuştu," diyor Sevda Hanım. "Sadece Ahmet istedi diye ve özellikle ortada ciddi bir rahatsızlık yokken çocukları doktora götürmek, bana göre yersizdi. Sonunda, dört yıllık bir tartışmadan sonra, ben gerek görmediğim halde, kendisi çocukların doktora gitmesi gerektiğine hâlâ inanıyorsa, kendisinin götürmesini söyledim. İlk başlarda, bunun bir kadın işi olduğunu düşündüğünden, kendi götürmeye pek yanaşmadı. Ancak, bir süre düşündükten sonra, aklı yattı. O zamandan beri gerekli gördüğünde işinden izin alıp çocukları doktora

götürüyor. Gerçi, ay sonunda doktor paraları bizi biraz sarsıyorsa ve kocamın evhamı yüzünden çocuklarımın hastalık hastası olacağından biraz kaygılanıyorsam da bir şey yapmak istediğinde, Ahmet'in bu isteğine saygı duyuyordum. Ayrıca, eşimle artık eskisi gibi tartışmamak çok güzel. Bir çözüm bulmanın neden bu kadar uzun zaman aldığını da bilemiyorum."

Ahmet Bey'le Sevda Hanım'ın durumunu ana-baba olan herkes anlayacaktır. Anne-babanın fikir birliği içinde olduğu zamanlarda bile, zaten zor bir iş olan çocuk büyütmeye ve yetiştirmenin, eşle-

rin uyuşmadığı zamanlarda ne denli zor olabileceği tahmin edilebilir. Ne yazık ki,

Aralarındaki tartışmaların çocuklarına zarar verebileceğini düşünmeleri de, eşler arasındaki anlaşmazlığın dozunu arttıran başka bir etkidir.

anne ve baba birbirlerine fikirlerini kabul ettireyim derken, uzlaşabilecekleri pek çok noktada fırsatı kaçırmış olurlar.

Aralarındaki tartışmaların çocuklarına zarar verebileceğini düşünmeleri de, eşler arasındaki anlaşmazlığın dozunu arttıran başka bir etkidir. Eşlerin, ya "Çocuklar aramızdaki bu anlaşmazlıktan yararlanmaya kalkabilir mi?" diye ya da "Bu durum çocukları ürkütüp, akıllarını karıştırır mı?", "Çocukların dayanabileceği anlaşmazlık sınırı nedir?" türünden kaygıları olabilir.

Çocuk yetiştirmeye ilgili hangi sorunun kesin ve herkes için doğru bir yanıtı var ki, bu sorunun da olsun? Oysa, konuyla ilgili bir uzmana göre, karşılıklı saygı ve ilgi sınırları içerisinde kaldıkları sürece, eşlerin, çocukları için en iyisinin ne olduğu konusunda değişik düşüncelere sahip olup bunları tartışmaları son derece sağlıklı ve olağandır. Aslında, çocukların, anne ve babalarının düşündüklerinden haberdar olması ve bir felakete yol açmadan aralarında bu konuları yoğun bir biçimde tartışa-

bileceklerini bilmesi, oldukça önemlidir. Eğer ana-babalarının, bir soruna, aralarında tartışarak çözüm getirdiklerini görürlerse bu, onların aileye olan güvenini arttıracaktır. Ayrıca, kendileri, ileride çıkacak görüş ayrılıklarında nasıl davranacaklarını da öğrenmiş olurlar.

Pek çok işin en önemli anahtarlarından biri, bir şeyi tekrar tekrar da olsa enine boyuna konuşmaktır. Uzun uzun konuşmayı gerekli kılan nedenlerden biri, çocuk yetiştirmeye ilgili hiçbir soru-

Pek çok işin en önemli anahtarlarından biri, bir şeyi tekrar tekrar da olsa enine boyuna konuşmaktır. Uzun uzun konuşmayı gerekli kılan nedenlerden biri, çocuk yetiştirmeye ilgili hiçbir sorunun kesin, doğru bir yanıtının olmamasıdır.

nun kesin, doğru bir yanıtının olmamasıdır. Ayrıca, eşler genellikle birbirlerine, kendileri nasıl yetişmişlerse o yetiştirme biçiminin doğruluğunu kabul ettirmeye çalışırlar. Üstelik eşler, çoğu zaman o anda konuştukları konu önemsiz bile olsa, buradan hemen çocukların geleceği ile ilgili çıkarımlar yaparak, tartışmayı iyice sertleştirir ve kızıştırırlar.

Örnek olarak, Ahmet Bey'le Sevdâ Hanım'ın du-

rumunu ele alalım: Tartışmalarının nedeni, çocukları kimin doktora götüreceğinin yanı sıra, uzun vadede onlar için en iyisini yapmak istemeleridir. Ahmet Bey, daha ilk belirtide çocukların sağlığı hakkında endişeye kapılmaktadır. Sevdâ Hanım ise böyle bir endişenin ve doktora bu denli sık gitmenin çocukları hastalık hastası yapacağından kaygılanmaktadır. Duruma göre, Sevdâ Hanım'ın rahat tavrı işe yararken, Ahmet Bey'in tutumu da zaman zaman, müdahale edilmediği takdirde, ilerleyebilecek bazı hastalıklar açısından yararlı olacaktır. Artık, her ikisi de bu durumu kabullenmiştir. Ahmet Bey gereksiz yere çocukları muayeneye götürdüğünde, doktor zaten onu uyaracaktır. Bu durumda Ahmet Bey, belki de evhamının farkına varacak, bu özelliğinin çocuklarına geçmesini önleyecektir.

Karşılıklı saygı ve ilgi sınırları içerisinde kaldıkları sürece, eşlerin, çocukları için en iyisinin ne olduğu konusunda değişik düşüncelere sahip olup bunları tartışmaları son derece sağlıklı ve olağandır.

DİSİPLİN SORUNU

Nurten Hanım ve Mehmet Bey, çocuklarına karşı nasıl davranmaları gerektiği konusunda anlaşamayan bir çifttir. Aralarındaki bu görüş ayrılıklarının bilincinde olup sorunları sık sık ayrıntılı bir biçimde tartışabileceklerinden,

konuşmaları uzun sürmektedir. Ancak Nurten Hanım, zaman zaman, uzun uzadıya konuşmaya tahammülü olmayan ve hemen o anda bir şeyler yapılması gereken durumlarla karşılaşmaktadır.

Mehmet Bey, böyle durumların genellikle kızı Belgin'le sofrada otururken ortaya çıktığını söylüyor, Belgin, kendisinden istenen bir işi başaramadığında, sıkılıp ağlamaya başlıyormuş. Mehmet Bey ise onu, denemeye devam etmesi için zorluyormuş. "Önceleri çok sakın oluyorum. Ancak, birkaç deneme sonunda başaramadığında ona bağırmaya başlıyorum. O zaman daha fazla ağlıyor. İşte tam bu anda eşim beni odanın dışına çağırıp 'Sakin ol, lütfen. Kızın çok üstüne gidiyorsun,' türünden bir şeyler söylüyor. Ben de o anda eşime patlıyorum ve işime karıştığından bu kez de ona kızıyorum. 'Belgin'e bir işi becermesini sen öğretme-

yeceksen, ben öğreteceğim,' diyorum. Nurten ise Belgin hüngür hüngür ağlarken, ona bağırmanın bir işe yaramayacağını haykırıyor. Çok kızgın olduğumdan, Nurten'in söylediklerini tam olarak dinlemiyorum. Bu da beni çok rahatsız ediyor. Bu nedenle hemen tartışmayı olduğu gibi bırakıp içeriki odaya geçiyorum. Bu şekilde biraz sakinleşip, işleri daha iyi gözden geçirebiliyorum."

Nurten Hanım sorunları tartışırken bir tek çözüm yolu olmadığını ekliyor. Örneğin kızını hediye almaya özendirme için arkadaşlarına her hediye alışında, kızına da bir hediye alıyormuş. Eşi buna karşı çıktığında, Nurten Hanım ona hak vermiş. "Ancak, bunu hemen yapmadım," diyor. "Ne de olsa, haksız olduğumu söylemek biraz zor geliyor. Bu yüzden, önce bu durumun Belgin'e bir zararı olmadığına dair birtakım fikirler ileri sürdüm. Belgin'e

pahalı bir şey almadığımı, olanı biteni anlaması için çok küçük olduğunu ve daha benzeri pek çok saçma sapan şey söyledim. Eşimse sabırla benim bu davranışımın Belgin'i açgözlü yaptığını, böyle devam edersem, onun, armağan almanın gerçek anlamını kavrayamayacağını, oysa gerçekte, onun her şeyi anlayabilecek bir yaşta olduğunu ısrarla savunuyordu. Sonunda, Mehmet'in haklı olduğunu kabul etmekten başka çarem kalmadı. Tabii, gururumdan dolayı, hemen değişmedim. Bir süre daha kâh hediye alıp kâh almayarak Belgin'e, insanın zaman zaman hediye verdiği halde bir karşılık alamayabileceğini de öğretmeye çalıştım. Belgin'in bunu tam olarak anlayıp anlamadığını bilemiyorum ama ben kesinlikle çok iyi anladım."

Çocukların ve anne-babaların birbirleriyle olan ilişkileri konusunda, bir uzman,

Nurten ve Mehmet çiftinin birbirlerini dinlemelerini ve birbirlerinin görüşlerinden etkilenmelerini çok olumlu buluyor. Ona göre, eşlerin birbirlerini iyi dinlemelerinin en büyük yararı şu: Eşler nasıl tepki gösterdikleri ve bu tepkilerinin çocukları nasıl etkilediği hakkında daha bilinçli oluyorlar. "Örneğin Mehmet Bey, Belgin'in aslında kendisini taklit ettiğini anlamamıştı," diyor bu uzman ve ekliyor, "Oysa, Belgin zor durumlarla karşılaştığında babasının onunla konuşurken yaptığı gibi, duygularını kontrol edemiyor, sinirleri bozuluyor. Zamanla Mehmet Bey, eşi kendisini uyardıkça kızıyla konuşurken kendine hâkim olmadığının farkına varacak ve bu davranışını daha bilinçli ve tutarlı bir biçimde düzeltmeye çalışacaktır."

ESKİ ADETLER GÖZDEN GEÇİRİLMELİ

Bazı eşler birbirlerini hiç dinlemezler. Teslim bayrağını çekmektense, bir sorun için sonuna dek kanlı bıçaklı tartışmayı yeğlerler. Böyle durumlarda, tartışma genelde eşlerin kişisel birtakım gereksinim ve endişelerinden kaynaklanır. Bu nedenle, sürdürdükleri yersiz tartışmayı kesip çocukları için neyin en iyi olabileceğine bakmazlar. Oysa, tartışma uzayınca, ana ve babanın, şöyle bir durup neyi tartıştıklarını gözden geçirmeleri gerekir. Tartıştıkları, çocukları için mi, kendileri için mi daha anlamlıdır? Eğer, ana-baba buna kendi başına karar veremiyorsa, bir uzmana başvurmanın yararı olabilir.

Meltem Hanım ve Semih Bey de aylar süren boş tartışmalardan sonra, aynen böyle

yaptılar. Tartışma konuları, 18 aylık bebeklerinin emzirilmesine devam edilip edilmediydi. Selin daha 14 aylıkken, Semih Bey eşine meme vermeyi kesmesini, yoksa ileride bunun gittikçe daha da zorlaşacağını söylemişti. Çünkü bu, çocuğu anneye bağımlı kılıyordu. Meltem Hanım ise eşine, boşuna kaygılandığını söylemişti. Ona göre Selin'in hâlâ memeye gereksinimi vardı ve üstelik sadece günde iki kez emiyordu; o halde bunu sorun yapmaya ne gerek vardı? Ancak, yine de eşini dinleyip kızını emzirmeye son vermeye yanaşmadığından Semih Bey'i kızdıırıyordu. Odukça sinirli bir halde, bir danışmana başvurdular. Birkaç görüşmeden sonra Semih Bey, meme emmeyle ilgili bazı korkuları olduğunu, bunun da kendi çocukluğundaki bazı olaylara dayandığını ve bugünle pek ilişkisi olmadığını fark etti. Öte yandan, Meltem Hanım'ın da memeyi kesmemesinin altında, kızını besinsiz bırakmaktan çok, ondan ayrılma kaygısının yattığı anlaşıldı. Ayrıca, Semih Bey ısrar ettikçe, Meltem Hanım kızına daha çok bağlanıyordu.

Meltem Hanım "Gerçekten neler olup bittiğini anladığımızda, ikimiz de oldukça rahatladık. Semih ısrar etmekten vazgeçti, ben de memeyi kesmek için bir tarih belirledim. Kızımız şimdi iki yaşında ve artık sütünü bardaktan içiyor," diye açıklıyor.

Anlaşmazlıklar kaygılardan kaynaklanabildiği gibi, eski bir çocukluk kuruntu ya da korkusundan ya da alışkanlığından da kaynaklanabilir. Bu durumda, eşler çocuklarına kimi davranış biçimlerini öğretmeden önce,

oturup bunların gerçekten işe yarayıp yaramayacaklarını gözden geçirerek ileride çıkacak sorunlara karşı bir önlem alabilirler. Bir baba, çocuklarının yatmadan önce süt, portakal suyu ya da çay gibi sıvı gıdaları almalarına izin vermediğini söylüyor. Bunu da, küçüklüğünde annesinin, kâbus göreceğini söyleyerek yatmadan önce bir şeyler içmesine izin vermemesinden kaynaklandığını açıkça söylüyor. Çocuklarının kâbus görmesini istemediğinden, eşi ne derse desin, onların bir şeyler içmelerine izin vermiyormuş. Ancak, danışmanla yapılan görüşmelerden birinde, babaanne bunu kendisinin uydurduğunu, yatmadan önce içilen bir şeyin kâbus gördürdüğüne dair hiçbir kanıt olmadığını söyleyince, baba da rahatlayıp bu konudaki fikrini değiştirmiş.

Emel Hanım ve Selim Bey'in tartışma konuları ise televizyon. Her ikisi de çocuklarının televizyon izleme sürelerini, çocukluklarında kendilerinin televizyon izleme sürelerine dayanarak belirlemeyi savunuyorlar.

Emel Hanım "Ben küçükken çok az televizyon izledim. Bize hep, televizyon izlemenin yararsız bir şey olduğu söylenirdi," diyor. "Oysa, Selim çok izlemiş. Ana-baba olarak ikimiz de çocukluğumuzdaki televizyon izleme süresinden memnun olduğumuzdan birbirimizi, kendi durumumuzun doğru olduğuna ikna etmeye çalışıyoruz. Ancak ben, eşime göre daha haklı olduğuma inandığımdan, Selim'i ikna etmek için benim görüşümü doğrulayan ve destekleyen bazı yazılar topladım. Kanıtlarım gerçekten ikna ediciydi. Artık ikimiz de televizyonun

Anne ve baba aynı görüşte olduklarında, çocuklara karşı ortak bir cephe oluşturmaları çok etkili olur.

çocuklarımızın yaşamında çok büyük bir yeri olmaması gerektiğine inanıyoruz.”

ORTAKLIK CEPHESİ

“Anne ve baba aynı görüşte olduklarında, çocuklara karşı ortak bir cephe oluşturmaları çok etkili olur,” diyen uzmanımız, “Ancak, anne ve baba görünüşte anlaşmış gibi durup ara sıra yeri geldikçe birbirlerine öfke dolu bakışlar fırlatıyorlarsa, çocuklar bu ‘asıl mesaj’ı almakta gecikmeyeceklerdir,” diye de uyarıyor.

Bir baba, yedi yaşındaki kızının sofradaki davranışları konusunda anneye fikir ayrılığı içindeymiş. Birlikte yemek yendiğinde baba, kızını sürekli dik oturması, peçete kullanması, çatalı doğru tutması, yemeğiyle oyun oynamaması gibi pek çok konuda uyarıyormuş. Anne ise her ne kadar eşinin kızından çok şey beklediğini düşünse de eşiyle ortak bir cephe oluşturmaları gerektiğini düşündüğünden, ses çıkartmıyormuş. Ancak, babaya doğrudan bir uyarıda bulunmasa da masanın altından ayağıyla onu dürtüp yüzüne dik dik bakıyormuş.

Uzmanımız, olayı şöyle yorumluyor; “Çocuklar neler olup bittiğinin farkındaydı. Bu nedenle eşler bu konuları açıkça tartışmaları gerekirken

tartışmadıklarından, hiçbir yarar sağlayamadılar. Anne, babasının onun bu davranışlarından memnun olmadığını kızına anlatabilirdi. Oysa anne, o yaştaki kızının her şeyi anlayabileceğinden emin değildi. Sonunda, bu ana-baba, kızlarından bir büyük gibi davranmasını beklediklerini ama henüz yedi yaşında olduğundan, pek çok şeyi öğrenme aşamasında olduğunu kabul ettiler. Baba ise kızından neler beklediğini gözden geçirip bunların ne kadar gerçekçi olduğunu eşiyle tartışabilirdi. Bu sırada, beklentilerinin yüksekliğini fark edip kızını sürekli azarlamaktansa onun sofradaki davranışlarını geliştirebilecek yeni yollar denemeye karar verebilirdi. Belki de

Sakinleşene kadar biraz beklesek!

Şu sorunu hemen çözelim!

Gerçek anlamaya dayanmayan bir ortak cephe, çocuğu kandıramaz ve anlaşmazlıklar sürüp gider.

tam tersine, anne aşırı korumacıydı ve kız kendisinden beklenen davranışları yapabilecek kadar büyük ve olgundu. Ancak kız, anne ve babasının anlaşamadığını gördükçe, annesinin kendisini korumasından destek alarak kendini geliştirmek için hiç çaba göstermiyor olabilirdi.

Sonuç olarak diyebiliriz ki, gerçek anlamaya dayanmayan bir ortak cephe, ço-

cuğu kandıramaz ve anlaşmazlıklar sürüp gider. Oysa, anlaşmazlıkları doğru ve kalıcı olarak çözmek mümkündür. Bu tür çözümlerin ek bir yararı da şudur: Çocuk, her ne kadar anne ve babasının anlaşamadıklarını görse bile, onların dalaşıp kavga etmek yerine, kendisi için ciddi bir çaba harcadıklarını görecektir, anne ve babasının, kendisi için en iyi olan çözümü bir şekilde bulacaklarını anlayacaktır.

ANLAŞAMADIĞINIZI KABUL EDİN

Anne ve babanın kendi görüşlerine son derece bağlı oldukları, değişmeyi kabul etmeyecekleri bazı durumların az da olsa çıkması, son derece doğaldır. Uzmanlara göre, böyle durumlarda, ana-babaların bu konuda kesinlikle farklı düşündüklerini, çocuklarına açıkça söylemelerinde hiçbir sakınca yoktur.

Kerime Hanım ve Şükrü Bey'in 8 yaşındaki oğulları Can'ın yatma zamanıyla ilgili durum, buna örnek olarak verilebilir. Üç ay kadar önce, Can'ın bakımını büyük ölçüde üstlenen Kerime Hanım, yorgunluktan bitmiş bir durumda, onun yatma saatini sekizi bir dakika dahi geçmeyecek şekilde belirlemişti. Öte yandan bütün gün göremediği oğluyla daha fazla zaman geçirmek isteyen Şükrü Bey ise çocuğun yatma saatinin bu kadar kesin olmasını istemiyordu. Kerime Hanım, Can'ı saat tam sekizde yatırıyor, ancak o, yatırıldıktan beş dakika sonra, bir bahaneyle yanlarına geliyor, annesi ise hemen yatağa dönmesi için onu uyarıyordu. Bu durumda Can ağlamaya başlayınca, annesi daha da sinirleniyor ve ısrar ediyordu. Bu sırada sinirleri gerilen Şükrü

Bey ise karısını oğluna karşı çok sert olmakla suçluyordu.

Bir gece, iki çocuk sahibi bir tanıdıkları onlara misafir gelmiş ve her gece yinelenen olaya onlar da tanık olmuşlardı. Daha sonrasını Kerime Hanım şöyle anlatıyor: "Can'ı yatağına yatırmayı başardıktan sonra, misafirimiz olan arkadaşım, bize birkaç öneride bulunmasında bir mahzur olup olmadığını sordu. Çok memnun olacağımızı söyledik. Her ikimizin de beğendiği önerilerden biri, ben ve Şükrü'nün, Can'ı sırayla yatağına yatırmasıydı. Böylece, geceleri sıra hangimizdeyse çok büyük bir terslik olmadığı sürece, Can'ı yerine o yatıracaktı. Ayrıca yatırma sırası gelene, o gece yatma saati konusunda kesinlikle karışmayacaktık."

Kerime Hanım'la Şükrü Bey bu öğütü dinlemişler ve kısa sürede bunun yararlarını da görmüşler. Can'a, annesinin sırası geldiğinde saat sekizde yatması gerektiğini ve bunun kesin olduğunu açıklamışlar. Ancak, Kerime Hanım aniden yatağa gitmenin uygun olmadığını düşünerek biraz daha erken yatmayı, ancak kalan zamanı uyumayı kolaylaştırmak için masal anlatmaya ve konuşmaya ayırmayı önermiş.

Şükrü Bey'in sırası geldiğinde ise Can, sekizden biraz daha geç, belki sekiz on beşte yatabilecekti. Buna ek olarak ana-baba, Can'a, her ne kadar yatma saati konusunda ikisi tam anlaşmasa bile, o akşam sıra kimdeyse Can'ın ona mutlaka uyması gerektiğini söylemişler.

Kerime Hanım sonucu şöyle açıklıyor: "Doğrusu bu anlaşmadan sonra her şeyin mükemmel gittiğini söyleyemem. Ancak, bunun eskisinden daha iyi olduğu kesin.

Artık, Can da anne ve babasının, yatma saati konusunda farklı görüşlere sahip olduklarını biliyor ve eskisi gibi aklı karışmıyor."

Söz konusu çözümün yararı, Can'ın, yatma saati konusunda anne ve babasının anlaşamadığını bilse bile, sonunda her ikisinin de bir noktada uyuşabildiklerini anlamasıdır. Böyle bir durumda çocuktan bir tarafı tutmasını istemek, onu, anne ve babası arasında bir seçim yapmaya zorlayacağından, tehlikeli olabilir.

KENDİ YOLUNUZU ÇİZİN

Kerime Hanım ve Şükrü Bey'in çözümü, kendi evlerinde, kendi çocukları için geçerlidir. Başka bir evde, anne yerine babanın saat sekizde çocuğu yatağa soktuktan sonra onunla konuşup ona masal anlatması daha uygun olabilir. Başka aileler, aynı sorunu değişik biçimlerde çözebilirler. Doğru çözümü bulmanın yolu, karar verme sürecinde, çocuğunun gereksinim ve tercihi kadar, siz ve eşinizin gereksinim ve tercihlerini de göz önünde bulundurmaktan geçer.

Unutulmaması gereken nokta, anlaşmazlıkları çözenin, bir süreç olduğudur. Bunun için tartışma, araştırma, deneme-yanılma, test etme ve hepsinden önemlisi yalnızca kendi görüşünüzle değil, başka görüşlerle de olaya bakıp çaba göstermek gerekir. Böylesine açık ve sabırlı bir tutumla bu süreç, hem anne-baba hem de çocuklar için aynı derecede sevecen ve güvenli bir aile ortamı yaratmanıza yardımcı olabilir.

ÇEV: Hamdi ERKUNT

YAYINLAR

BİR ÇOCUK BEKLİYORUM

Laurence PERNOUD

Çevirisini Karay Denizyaran'ın yaptığı, 9 bölümden oluşan ve pratik bilgilerle dolu olan *Bir Çocuk Bekliyorum* adlı kitabın her bölümü, kendi içinde önemli alt bölümlere ayrılıyor.

Kitapta hamileliğin anlaşılması, yaş faktörü, kan uyumsuzluğu, düşükler vb. bilgiler yanında; vücudun hamileliğe hazırlanışı, hamilelikte **Sağlıklı Olmak İçin** neler yapılması gerektiği, hamilelik dönemi hastalıkları, alınması ve alınmaması gereken besinlerden de söz ediliyor.

Hamilelik sırasında yapılması (-yapılmaması) gereken işler, yolculuklar, beden hareketleri anlatıldıktan sonra, **Doğumdan Önce Bebeğin Geçirdiği Aşamalara** geçiliyor.

Doğumun gerçekleşmesi, normal ve özellikle müdahaleli doğuma geniş yer verilen *Bir Çocuk Bekliyorum*'da, kolay doğum için yapılması gereken soluk alma ve beden egzersizleri geniş biçimde anlatılıyor.

Kitapta ayrıca, yeni doğan bebeğin boyu, kilosu, emzirlmesi; annenin göğüs bakımı; bebeğin bakımında önemli noktalar, bebeğin odası, giyecekleri gibi kapsamlı bilgiler de yer alıyor.

Sonuç olarak *Bir Çocuk Bekliyorum*, anne adaylarının ve anne olmuş her kadının yararla-

nabileceği pratik bilgiler içeren bir kitap.

ANNE BABA BOŞANIYOR İna FRITSCH

Leman Çalışkan'ın dilimize çevirdiği bu kitabın arka kapağında "Öfke, nefret, intikam hırsı ama aynı zamanda keder ve başluk duygusu ve bu çelişik duyguların en yoğun yaşandığı durum: BOŞANMA.

Hele bir de ortada çocuklar varsa... İna Fritsch kendi başından geçen ayrılık ve boşanma buhranını kızıyla birlikte nasıl atlattığını anlatıyor. Gerçi bu zor ve acı dolu günlerde bir de çocukla ilgilenme zorunluluğu, boşanan ana-babalara ek bir yük olmaktadır. Ama işin bir de öbür yönü var: Çocuk sanıldığından daha güçlüdür. Yeter ki ciddiye alınsın! Ve yeter ki boşanan ana-babalar birbirlerinden nefretle söz etmesin!" cümleleri yer alıyor.

Kitap, ana-babası ayrılmış küçük bir kızın ve annesinin sıkıntılarını, gerilimlerini, kısaca tüm duygularını güzel bir dille anlatıyor. Ayrıca, "Yine bir araya gelir misiniz?" sorusuna verilen "Belki," yanıtına çocuğun ne umutlar bağladığı...

Anne Baba Boşanıyor'da, ayrılan eşlerden birinin bir başkasıyla evlenmesinin -yaşamalarının- (hele ki çocuk o kişiyle yaşıyorsa) çocuğu ne denli etkilediği de detaylarıyla veriliyor.

Kitabın son sayfalarında yer alan **Ek Bilgiler**

bölümünde oldukça yararlı bilgiler derlenmiş: Çocukların aile içindeki rolü, anne-babanın boşanması yüzünden çocuklarının geçirdikleri şok. **Ek Bilgiler**'de ayrıca, *Anne-Babanın Sorunları, Bir Kavgaya Aracı Olarak Çocuk, Velayet Hakkı, Ziyaret Hakkının Yarattığı Sorunlar, Boşandıktan Sonra Annenin Sosyal Konumu* kısaca ama güzel biçimde anlatılıyor.

ÇOCUĞUMUZU TANIYALIM

O. A. GÜRÜN

Bu kitap, öncelikle çocuğun bir büyüğün kütülmüşü değil, kendi başına apayrı bir varlık olduğunu vurguluyor.

Dört ayrı bölümden oluşan kitabın ilk bölümü, **Gelişim Dönemleridir**. Bu dönemi 11. yaşa dek ele alan yazar, 0-14. ayları *Rehberlik Dönemi*, 15-36. ayları *Özerklik Dönemi*, 4-6. yaşları *Bireysellik Kazanma Dönemi* ve 7-11. yaşları ise *Toplumsallaşma Dönemi* olarak kendi içinde bölümlere ayırmış.

Birinci bölüm olan **Gelişim Dönemleri**'nde yazar, bebeğin doğumundan başlayarak uyku, emme-yutma refleksleri ve bunların geliştiği dönem; edilgenlikten kurtulup özerkliğine kavuştuğu (15-36. ayları) dönemi düzenli bir biçimde ele alıyor.

Bireyselliğini oluşturma dönemi olan 4-6 yaşlardaki çocuğun benmerkezciliği, dünyayı algılayışı ve bunların bu yaşlar arasında izlediği gelişim ele alındıktan sonra, bu çalkantılı dönemin sona erdiği varsa-

yan 7-11. yaşlar arası çocukların gelişimine geçiliyor. Bu dönemler de aşama aşama anlatılıyor.

II. Bölüm, **Bellibaşlı İşlevler ve Bozuklukları** adı altında ele alınmış. Hayli kapsamlı olan bu bölüm, 0-12 yaş çocuklarının beslenme ve uykuya ilgili gelişmelerini irdeliyor. Uyku konusu içinde, uykunun çocukların gelişiminde gösterdiği farklılıklar, rüya, uyuma güçlüğü ve nedenleri, korkular, yaşlara göre ortaya çıkması doğal olan korkular, gece korkuları, uyurgezerlik alt başlıkları var. Burada, konularıyla ilgili bilgiler veriliyor.

Her çocuğun değişik ay ve yaşlarda edindiği tuvalet eğitiminden Boşaltım bölümünde söz ediliyor ve konuşma ile ilgili bölüme geçiliyor. Konuşma gecikmesi, telaffuz gecikmesi, kekemelik ve mütizm (ruhsal kökenli dilsizlik) bu bölümde işleniyor.

Cinsel yaşamın erlilikle başlamadığından söz edilerek girilen Cinsellik Bölümünde, cinsellikle ilgili bilgiler yanında, çocukta mastürbasyon sorunu ve nedenlerine yer veriliyor.

Yararlı Etkinliklerin ele alındığı III. Bölüm oyun, spor, müzik, resim, sinema, televizyon ve okuma etkinliklerini içeriyor. Bölümde, her birinden ayrı ayrı söz ediliyor.

Çocuk ve çevresi IV. Bölüm kapsamında. Bu bölüm, aile ve okulun, daha özü, anne, baba ve öğretmenlerin çocuğun yaşamındaki yeri ve önemi üzerinde duruyor. *Çocuğumuzu Tanıyalım*, kapsamlı ve okunmaya değer bilgiler içeren bir kitap.

DEĞERLİ İLKOKUL ÖĞRETMENLERİ SEVGİLİ ÖĞRENCİLER...

10. HİZMET YILIMIZDA,
SİZLERE, HER SAYFASI 4 RENKLİ,
PİRİL PİRİL BİR ÜNİTE DERGİSİ

YEPYENİ BİR

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ

SUNUYORUZ.

ÇAĞDAŞ TÜRKİYE'DE
ÇAĞDAŞ ÇOCUKLAR İÇİN
ÇAĞDAŞ BİR DERGİ VAR

BESYIL
İLKOKUL PROGRAMINA UYGUN BİLGİ, ALIŞTIRMA VE TEST DERGİSİ